

PABLONËAN ROMANU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Romanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica buánmia

¹ 'Ex cana Pablo 'ain, an Jesucristo quiásabi oquin aín bana uni ñuixuncë. Usa 'ixun cana mitsu quirica buánmin. Nucën Papa Diosanbi ca Jesucristomi catamëquin ainan 'inux iénun unicama aín bana ñuixunun 'ë caísacëxa.

² Nucën Papa Diosan ca ainan 'inux iéti bana an sinánmicëxun aín bana uni ñuixuncë unicama béráma cuënëomiacëxa.

³ A cuënëomia banax ca aín Bëchicë, Nucën 'Ibu Jesucristo ñui quicë 'icën. Aín 'unan papa ax ca Davidnën rëbúnqui 'iacëxa.

⁴ Usa 'icëbi ca bamatancëx baísquicë cupía, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun unin 'unánti 'icën, Nucën 'Ibu Jesucristo ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan asaribi upí 'aish cushira 'icë quixun.

⁵ Jesucristo cupí ca Nucën Papa Diosan nuibaquin nun nu uni aín bana ñuixunun mëníocëxa, camabi menua an Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëquin an cacësabi oquin 'acë unicama 'inun.

⁶ Mitsúxribi camina Nucën Papa Diosan Jesucristonan 'inun caíscë 'ain.

⁷ Ènë quirica cana cuënëoxunin, Roma èmanuaxmi Nucën Papa Diosan nuibaquin ainan 'inun caíscë

'aish ax cuëëncësabi oi 'icë, micamaishi. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi chuámarua bucucanti cana cuëënin.

Romanu cuantia Pablonën sinan

8 Ësoquin pain cana mitsu cain, mitsux camina asérabi Jesucristomi catamëti quixun camabi menu 'icë unicaman chonioia cuaquin, cana 'ëxribi Jesucristonan 'ixun Nucën Papa Dios –asábi ca –quixun caquin a rabin.

9 'En cana Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin chiquíshquinma aín Bëchicë ñuiquin unicama bana ñuixunin. An ca 'unania, 'en cana abë banaquin nëtë camabi mitsu ñucáxunin.

10 Mitsu ñucáxuanan cana a ñucatin, bëráma cuainsa taníbi cuancëma cupí, bérí mitsu isi cuanuan 'ë 'aquinun.

11 Mitsúxmi asérabiira Jesucristomi cushicë 'inun 'aquinuxun cana mitsu isi cuainsa tanin.

12 'Ex Jesucristomi cushicë 'ixun 'aquincëxmi mitsúxribi ami cushicë 'ain mitsubë cushionani cuëënmiananux cana mitsu isi cuainsa tanin.

13 'En xucéantu, cuainsa taníbi cana cuancëma 'ain. 'Itsai cana mitsu isi cuainsa tan quixunmi 'unánti cana cuëënin. Mitsúxmi Jesucristomi cataménun, bëtsi menu 'icë unicama 'aquincësaribi oquin mitsu 'aquiní cuainsa cana tan.

14 Raëcë 'imainun raëcëma unicama, 'imainun an quirica 'unáncë 'imainun an quirica 'unáncëma unicama, a unicamanbi Jesucristo ñui quicë bana 'unánun cana an cacësabi oquin 'ën aín bana ñuixunin.

15 Usa 'aish cana 'ëx, Roma ëmañu 'icë mitsuribi anun Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'iti bana ñuixuinsa tanin.

*Uisai cara Jesucristomi catamëti 'icë quicë bana
'icë quixun Pablönën ñuia*

16 'Ex cana ënë bana unicama ñuixuni rabiniman. Axa a bana quicësabi oi Jesucristomi catamëcë uni a ca Nucën Papa Diosan aín cushínbri ainan 'inun iémia. Judíos unicama pain ñuixuntancëxun cana judíosma unicamaribi a bana ñuixunin.

17 A bana 'unáncë 'ixúinshi cananuna 'unanin, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iémia quixun. Nun 'ucha térénun Jesucristomi catamëtiashi ca ainan 'inun nu iémia. Usai ami catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai ca 'iti 'icë quiax ca aín bana cuëñeo ñsai quia: "Ui unicama cara Nucën Papa Diosan upí isia, ax ca asérabi ami catamëti tsótí 'icën".

Unicaman Nucën Papa Dios 'unánma bana

18 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca an aín bana quicësabi oquin 'aisama tancë 'ixun bëtsi uniribi ami sinánxma 'inun quixun paráncë unicama, a uisa cara oti 'icë usoquin castícanti 'icë quixun.

19 Usa unicamax ca an unio ñucama isquinshi uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unántisa 'aíshbi ami sinanima.

20 Isquinmabi ca unin Nucën Papa Dios 'unánti 'icën, an unio ñucama isquin. Usa 'ain ca an camabi ñu unio cupí, unin Nucën Papa Dios, ax ca asérabi Dios 'icë quixun 'unánan ax ca nëtëtimoi usabi cushiira 'icë quixun 'unántisa 'aíshbi ami sináncëma

'icën. Usa 'aish ca, 'unáncëma 'aish cana ami sináncëma 'ain, a unicamax quitima 'icën.

21 A unicaman, ui cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánquinbi ca a sinánquin, —mix camina Nucën Papa Dios 'ai —quixun caiman. Nucën Papa Diosan ñu 'axuncëxunbi ca a unicaman —camina nu ñu 'axuan, ca asábi 'icë —quixun rabiquin cacëma 'icën. Caquinma atun sináncësa oquinshi 'acë ñuishi 'acë 'ixun ca 'atima ñuishi 'ai sinánñuma unisa 'icanxa.

22 —'Ex cana sinánñu 'ai —quicë 'aíshbi ca sinánñumasa 'icën.

23 Usa 'ixun ca Nucën Papa Dios, ax cushiira 'aish bamatimoi tsócë, a rabiquinma ami manúanan axa bami 'aínbi uni iscësa oquin ñu unionan ñuina pëchíñu 'imainun axa men niricë ñuina, axa men nicë ñuina, acama iscësa oquin —ax ca nun dios 'icë —quiquin a rabinuxun unioia.

24 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan atúxa upí 'iti 'aquieti éanan a unicaman aín cuëëncësabi oquin ñu 'atima 'anun éanxa. Usaquier Nucën Papa Diosan èncëxun ca atúnbi a 'ai rabíñquinma 'atima ñuira 'axa.

25 Usa ñu 'aquin ca Nucën Papa Diosan bana cuaquinma, unin cëmëquin ñuicë banaishi sinánxa. Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, a rabiquinma ca an unio ñuishi rabiaxa. Nucën Papa Dios ax ca xënibua 'aínbi aira unin rabicë 'iti 'icën.

26 Atúxa usa 'icë ca Nucën Papa Diosan atúan cuëëncësabi oi 'iquian ñu 'atima 'anun éanxa. Xanúxribi ca bënenéñu 'iisama tani bëbúxmabi bëtsi xanubë 'ia.

27 Usaribiti ca nucë bënené uníxribi xanuñu 'iisama tani, xanúxmabi bëtsi unibë ñunshini 'ia. Usai 'iquin

ca uni itsi rabínmia. Usai 'i ca asérabi nucë bënë unin 'acësa oquin sinaníma axbi 'uchai Nucëن Papa Diosmi sinántisama tania.

²⁸ Usa unicama ca ami sinántisama tania Nucëن Papa Diosan aín sinan upíma 'ixun 'atima ñuira 'anun quixun éanxa.

²⁹ Usa 'ixun ca uisa ñucamax cara 'atima 'icë acama 'aia, bëtsi uni 'atimonan, ainanmabi uni itsin ñu biisa tanan, aín xanuma 'aínbi xanubë 'ianan, xanúxmabi bëtsi unibë 'ianan, bëtsi uni 'icësamaira oi ñuñu 'iisa tania. 'ianan ca uni 'aisa tanan, bëtsibë cuëbicanánan, uni itsi paránan, uni itsimi 'atimati banaia. Usa 'aish ca a unicamax 'aisamairai banai uni itsimi manania.

³⁰ Usai 'i ca uni itsi ñui céméanan ami sinanima Nucëن Papa Diosmi manutia. Usai 'iquin uni itsi —aisama ca —quixun ñuianan ca abi rabiacati cérúanan raíri unimi nêtëtima 'ësénanan aín titi aín papan bana cuaisama tania.

³¹ Usa 'aish ca sinánñuma 'ianan, aín quicësabi oquin ñu 'acëma 'ianan uni itsi nuibacëma 'ianan abë nishananxbi uni itsibë mënónainsama tanan 'aquinsa 'icëbi uni 'aquinima.

³² Atun ca 'unania, Nucëن Papa Diosan mëniosabi oi ca usa unicama ainanma 'aish xënibua 'aínbi abë 'itima 'icë quixun. Usaía Nucëن Papa Dios quia a 'unánxunbi ca usa ñu 'aia. Atúinshi 'áima ca uni itsínribia usaribi oquin 'aia isti cuëënia.

2

Unin sináncama Nucëن Papa Diosan 'unáncë

¹ Mitsúñmi uni itsi 'uchocëbëtanbi ca uni raírinëñ 'unánti 'icëñ, mitsun camina usa ñu 'ati ca 'ucha 'icë quixun 'unarin. Usa 'ain camina minribi usa ñu 'atancëx —'unánxunma cana 'a —quitima 'ain.

² Cananuna 'unarin, Nucën Papa Diosan ca uni aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icë usoquin 'aquinbi, upí oquin sinánquin an méníosabi oquin 'aia quixun.

³ ¿Bëtsi unimi, an ca ñu 'aisama 'aia quiax manáñquinbi minribi usuribi oquin ñu 'acëbi ca Nucën Papa Diosan a unishi 'uchonan mi 'uchotima 'icë quixun caramina sinanin? Usama ca.

⁴ Camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca mi nuibaíranan, mi 'atima ñu 'acë 'icëbi 'atimoquinma mix sinanati ami sinánun cainia. ¿Axa usa 'aínbì caramina min 'atima ñu 'acë ëni ami sinántisama tanin?

⁵ Usa 'aínbì camina min sinan 'aisama 'aish sinanaisama tan. Usai 'iquin camina ënquinma camabi nëtën 'atima ñuishi sinánquin usaquin 'ain. A cupí camina anúan Nucën Papa Diosan 'uchañu unicama aín 'ucha cupí castícanti, a nëtën 'aisamaira oquin castícancë 'inuxun 'ain.

⁶ A nëtën ca Nucën Papa Diosan camabi uni uisaquin cara oti 'icë quixun isti 'icën, atun ñu 'acësabi oquin.

⁷ Axa —Nucën Papa Diosan ca 'ë upí isquin abë nëtëtimoi tsónun 'imiti 'icë —qui cuëëncë uni, an ca ënquinma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu 'aia. Usoquin an 'acë uni a ca Nucën Papa Diosan xëníbua 'aínbì abë 'inun 'imia.

⁸ Usaquin 'imianan ca uicamax cara ami sinántisama tanan aín bana quicësabi oquin 'aisama tanquin, atux cuëëncësa oquinshi ñu 'atima 'aia, a unicama Nucën Papa Diosan ami nishquin castícanti 'icën.

⁹ An castícancë 'aish ca an ñu 'aisama 'acë uni-

cama aín 'ucha cupí, Nucën Papa Diosbë xënibua 'aínbi 'íma 'aisamairai témérati 'icën. Judíos unibunéxehia témérati 'aínbi ca judíosma unibunéxribi aín 'ucha cupí témérati 'icën.

10 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan an ainan 'ixun ax cuëencésabi oquin 'acë unicama a uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima chuámarua 'inun 'imianan, abë aín nëtënu 'inun 'imiti 'icën. Judíos unibu 'imainun judíosma uniburibi ca an usaquin 'imiti 'icën.

11 An ca judíos unisaribi judíosma unicamaribi isia.

12 An Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo, a 'unáncëma 'ixun ñu 'atima 'acë unicamax ca atun 'ucha cupíbi ainanma 'aish Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. 'Imainun ca an Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo 'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'acë unicama atux ca aín 'ucha cupí, a bana quiásabi oquin Nucën Papa Diosan 'uchocë 'iti 'icën.

13 Aín bana 'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni a ca Nucën Papa Diosan upí isima. Usa 'aínbi ca an a bana 'unánquin ax quicësabi oquin 'acë unicama a cuni Nucën Papa Diosan upí 'icë isia.

14 Usa 'ain ca judíosma unin Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo 'unánquinmabi atúnbi sinánquin a bana quicësabi oquin 'acë 'ixun, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë, uisa ñu 'ati cara upí 'icë quixun 'unania.

15-16 Usoquin upí ñu 'aia isquin ca uni itsin 'unánti 'icën, a unicaman ca asérabi aín nuitu mëu 'unania, uisa ñu 'ati cara asábi 'icë 'unánan uisa ñu

'ati cara 'aisama 'icë quixun. Anúan Nucën Papa Diosan camabi uni isti nêtën ca a unicaman aín nuitka mëúbi 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan cara 'ë upí isti 'icë, cara 'ë upíma isti 'icë quixun. A nêtën ca Nucën Papa Diosan camabi uni uisa ñu cara 'axa quixun 'unánan uisa ñu cara unéxun aín nuitka mëúbi sinánxa, a camabi 'unánquin, uisa cara oti 'icë usoquin 'anun Jesucristo 'amiti 'icën, 'en unicama ñuixuncésabi oquin.

Moisésnën cuënëo bana 'unánquinbia judíos unicaman 'acëma ñuicë bana

¹⁷ Usa 'aínbi camina —'ëx cana judío uni 'ai —quianan —usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai quianan —judíosma unicamama, nuishi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísacëxa —quixun sinani rabiacatin.

¹⁸ Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun camina uisa oquin unin ñu 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun 'unánan a banaxa quicësabi oquin 'aquin ca unin upí ñu 'aia quixun 'unanin.

¹⁹ Usa 'aish camina, 'en cana an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma unicama bëxuñusa 'aísha bëanquibucënu nicësa 'icëbi a bana 'unánmiti 'ai quin.

²⁰ Moisésnën cuënëo bana ca uisai cara judíos uni 'iti 'icë quiax asérabi quia. A bana 'unani camina quin, 'en cana an ñeñu ñucama 'unáncëma unicaman upí oquin cuanun 'unánmiti 'ain.

²¹ ¿Mitsun Nucën Papa Diosan bana 'unánquin uni itsi 'unánmicë 'ixunbi caramina uisa cupí a bana quicësabi oquin 'aiman? ¿Mitsun, unin ca uni

itsin ñu mëcamatima 'icë quixun caquinbi caramina uisa cupí mitsúnribi ñu mëcamatin?

²² ¿Mitsux, aín xanuma 'ain ca uni itsin xanubë uni 'itima 'icë quibi caramina uisa cupí mitsúxribi min xanuma 'aínbi uni itsin xanubë 'in? ¿Diosma 'icëbi ax isa dios 'icë quixun unin cacë, a rabiti ca 'aisama 'icë quixunbi caramina uisa cupí anuxun usa ñu rabiti xubunu atsíntancëxun anu 'icë ñu mëcamatin?

²³ Mitsux —'en Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai — quixun sináncë 'ixunbi a bana quicësabi oquin 'acëma 'ain ca uni itsin mitsun 'aia isquin sinánti 'icën, —Nucën Papa Diosan unix usai 'icë 'ain cana aín uni 'iisama taní —quixun.

²⁴ Asérabi mitsu ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ésai quia: “Mitsux judíos unibu 'ixunbi ñu 'aisama 'aia isi ca judíosma unibunëx Nucën Papa Diosmi 'atimati banaia”.

²⁵ Mitsun Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo quicësabi oquin asérabi 'acë 'ain ca mitsúxmi 'unántioraca ax aşábi 'icën. Usa 'aínbi ca a bana quicësabi oquinmi 'acëma 'ain, mitsúxmi 'unántioraca ax ñancáishi 'icën.

²⁶ Usaribi oquin ca unicama ax 'unántiocëma 'ixunbi ami catamëquin aín cuëëncësabi oquin 'acë 'icë Nucën Papa Diosan upí isia, axa 'unántioracacë unicama 'acësaribi oquin.

²⁷ Usa 'ain ca an 'unántiocëma 'ixunbi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'acë uni a Nucën Papa Diosan upí isti 'icën. Isanan ca an 'unántiocë 'ixunbi Nucën Papa Diosan bana 'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma unicama Nucën Papa Diosan upíma isti 'icën.

28 'Unántioracacë cupíshima ca uni judío uni 'icën. 'Imainun ca 'unántioracacë uni, ax 'unántioracacëishima asérabi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'iti 'icën.

29 Axa aín nuitu mëu upiti Nucën Papa Diosmi sináncë uni ax ca asérabi judío uni 'icën. 'Unántioracacë uni ax ca Moisésnën cuënëosabi oquin aín namishi usoquin 'acë cupíma aín nuitu mëu Nucën Papa Diosmi sináncë cupí asérabi judío uni 'icën. Usa uni ca unían upí isiamabi Nucën Papa Diosan upí isia.

3

1 ¿Usa 'ain cara judíos unicamax bëtsi unicamasamaira 'ic?   ¿Unántioracacë 'iti ax cara ñancáishima 'ic?

2 Ca asérabi usama 'icën. Judíos unibu pain ca Nucën Papa Diosan aín bana 'ináncëxa. 'Inánquin ca camabi unin 'unánun a bana judíos uni raíri cuënëomiacëxa.

3 ¿Bëtsi bëtsi judíos unicaman Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixunbi ñu 'aisama 'acë ax cara Nucën Papa Diosan 'ucha 'ic?

4 Ca usama 'icën. Uníxa aín quicësa oquin 'ananbi cémëti 'aínbi ca Nucën Papa Diosainshi asérabi camabi ax quiásabi oquin 'aia. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios ñui aín bana cuënëo ésai quia: Camabi unin ca 'unánti 'icën, min bana ca asérabi upí 'icë quixun. Asábi cara quixun 'unántisa tanquin isquinbi ca min 'acë ñu asábiira isquin unin —mix camina upí 'ai —quixun 'unánti 'icën.

5 ¿Nun nu ax cuëëncësabi oquin 'aiama oquin, upí 'inun quixun an nu castícania isquian uni raírinën

Nucën Papa Dios, ax ca aín sinan upíira 'icë quixun 'unáncë 'ain caranuna uisoquin sinánti 'ain? ¿An nu castícancë cupí ca Nucën Papa Dios upíma 'icë quixun caranuna sinánti 'ain? Usai quicë banax ca unin abi sináncësa 'icën.

⁶ Usama ca. ¿'Atima ñu 'aiabi isëshicë 'ixun cara Nucën Papa Diosan uisaxun anúan 'ati nëtë sënëncëbëtan unin cara upí ñu 'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isti 'ic?

⁷ ¿Ami 'u, upí 'inun quixun an nu castícania isquian uni raírinëن Nucën Papa Dios, ax ca aín sinachacë 'icë upí 'inun 'ë castícania isquian uni raírinëن Nucën Papa Dios ax ca aín sinan upíira 'icë quixun 'unáncë 'aínbi cara uisacasquin Nucën Papa Diosan 'ë castícania? —quixun sapi ca bëtsi bëtsi unin sinania.

⁸ ¿Usa 'ain caranuna uisacasquin ñu 'atima 'aiman?, Nucën Papa Diosan sinan ca upí 'icë quixun unicaman 'unánun. Usai 'uchati ca asábi 'icë ca Pablo 'imainun abë 'icë unicama quia quiax ca bëtsi bëtsi uni nu 'atimoti sinani nu ñui quia. Usaía ax quicë unicama a ca Nucën Papa Diosan 'ichoquin castícanti 'icën.

Camáxbi cananuna 'uchañu 'ain, quicë bana

⁹ ¿Nucën Papa Diosan cara judíos unicama bëtsi unicamasama upíira isin? Usama ca. Cana mitsu can, judíosma unicama 'icësaribiti ca judíos unicamaribi aín sinan upíma 'aish 'uchañu 'icën.

¹⁰ Nucën Papa Diosan bana cuénëo ca quia:
An ñu upíshi 'acë uni ca 'aíma 'icën, achúshirabi.

11 An Nucën Papa Diosan bana cuacë uni ca 'áima 'icën. Axa Nucën Papa Diosan sinánmicë 'iisa tancë uni ca 'áima 'icën.

12 Camabi unix ca Nucën Papa Diosmi manúaxa. Ami manúxun ca 'atima ñu 'atishi sinania. An upí ñuishi 'acë uni ca 'áima 'icën. Achúshirabi ca 'áima 'icën.

13 Anu uni bamacë racáncë quini mapucëma 'ain ca anuax aín anëcë chiquitia. Usaribiti ca 'atima uni aín cuébíuax bana 'atima 'imainun cémëi quicë bana chiquitia. Aín banan ca uni itsi ñui cémëia. Usaquin ca amia cémëcë uni masá nuitumia. Aín banax ca runun cuébínu 'icë muca, an uni paëocë, usaribi 'icën.

14 Usa 'aish ca uni itsi ñui 'atimati bananan uni itsimi nishi banaia.

15 Sinánñumasa 'ixun ca uni 'atishi sinania.

16 Uinu cara cuania anuxunbi ca 'atimati ba-naquin masá nuitumianan uni 'atimamia.

17 Ca uni itsibë nuibanani upiti 'iti 'unaníma.

18 Axa nun cushi 'aínbi ca Nucën Papa Diosmi racuëti sinaníma.

19-20 Usa banacama ca judíos unibunën cuanun Nucën Papa Diosan aín unicama cuénëomiacëxa quixun cananuna 'unanin. Aín bana 'ináncëma pain 'ixun ca Nucën Papa Diosan judíos unicama ainan 'inun 'imiacëxa. Ainan 'imitancëxun ca uisaira cara ainan 'aish uni upí 'iti 'icë quixuan 'unánun aín bana judíos unicama 'ináncëxa. A bana isquin ca judíos unicamainshima camabi unin 'unánti 'icën, uisairai 'i cara Nucën Papa Diosan iscëx atun nuitu upíma 'icë quixun.

*Cristomi catamëcë unicamaxa Nucën Papa
Diosan iscëx 'uchañuma 'icë ñuicë bana*

21 Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana 'acë cupíma Cristo cupíshi ca usaira oquin Nucën Papa Diosan uni upí 'imia quixun ca bérí camabi unin upí oquin 'unánti 'icën. Ca usai 'iti 'icë quixun ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribi cuënëocëxa.

22 Camabi uni an Jesucristomi catamëquin —aín quicësabi oquin ca 'en 'uchacama térënti 'icë — quixun 'unáncë, acama ca Nucën Papa Diosan upí isia. Jesucristomi catamëcë cupíshi ca an judíos uni 'imainun judíosma uniribi upí isia.

23 Camabi unix ca Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañu 'icën. Upíira 'inuan Nucën Papa Diosan unio 'aíshbi ca usama 'icën.

24 Usa 'icëbi ca Jesucristo, camabi unin 'ucha cupí bama 'aían, cupíoma ami catamëtiashi Nucën Papa Diosan nuibaquin aín 'ucha térénquin uni 'uchañuma isia.

25 Ami catamëtía, uni aín 'uchacama térëncë 'inun ca camabi unin 'ucha cupíma Cristo bamanun Nucën Papa Diosan mëníocëxa. An Jesucristo bamatí mënío 'ixun ca béráma 'iá uniribi, axa sinanatia Nucën Papa Diosan aín 'uchacama ashiquin manumiacëxa. Usaquin an 'á cupí ca camabi unin 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan ca asérabi upíira upí 'ixun an usai ca 'iti 'icë quixun mëniosabi oquin 'aia quixun.

26 Usaribi oquin ca, Nucën Papa Diosan Jesucristo bamatí mënío 'ixun, béríribi axa Jesucristomi catamëcë unicama aín 'uchacama térénquin manumia. Usaquin 'acë cupí ca camabi unin 'unánti 'icën, asérabi ca Nucën Papa Diosan

upíira upí 'ixun an usai ca 'iti 'icë quixun mëniosabi oquin 'aia quixun.

²⁷ An usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë uni, ax sapi ca rabítí 'icën, —'en nuitu ca Nucën Papa Diosan upí isia —quixun sinani. Usa 'áinbi ca axa Jesucristomi catamëcë unin 'unania, —Jesucristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan 'ë upí isia —quixun. Usaquin 'unani ca rabbitíma.

²⁸ Cananuna 'unanin, aín ñu upí 'acë cupíma, Jesucristomi sinani ami catamëcë cupíshi ca uni Nucën Papa Diosan aín 'uchacama térénquin an iscëx upí 'inun 'imia quixun.

²⁹ ¿Nucën Papa Diosan cara judíos unicamaishi aín uni 'imianan judíosma unicamaribi aín uni 'imitima 'ic? Ca aturibi ainan 'imiti 'icën.

³⁰ Nucën Papa Dios ax ca achúshi 'icën. An ca judíos unicama 'acësaribi oquin judíosma uniribi Jesucristomi catamëcë cupíshi, an iscëx aín nuitu upí 'inun 'imia.

³¹ ¿Jesucristo cupíshi cana 'en 'ucha téréncë 'aish Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai quixun sinánquin caranuna Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo ax ca cuatima 'icë quixun sinánti 'ain? Usama ca. Jesucristomi catamëtishi cananuna asérabi Nucën Papa Diosan bana quicësabi oíira 'iti 'ai quixun cananuna unicama ñuixunin.

4

*Amia catamëtia Nucën Papa Diosan Abraham
upí isia*

¹ Usa 'ain sapi cananuna quiti 'ain, ¿uisa cupí cara nucën rara Abraham a Nucën Papa Diosan upí isacëx?

² Aín ñu 'acë cupía Nucën Papa Diosan upí iscë 'aish ca Abraham —'ëxbi cana upí 'ai —quiax rabía 'itsíanaxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan iscëx, a cupía Abraham rabítí ñu 'aíma 'iacëxa.

³ Abraham ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuénéo ésai quia: “Ami sinánquian, an ca asérabi aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unáncë 'aish ami catamëcë cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham upí isacëxa”.

⁴ Usa 'ain ca ënëx ésa 'icën. An uni ñu mëëxuncë uni a ca an ñu mëëmicë unin cupíoa. A curíqui ax ca 'ináinshicëma 'icën, ax ca aín ñu mëëcë cupí 'ináncë 'icën.

⁵ Usa 'aínbi ca axa ñu upí 'acëma 'aíshbi, Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia quixun 'unani ami sináncë uni a Nucën Papa Diosan ainan 'imia, an 'uchañu unibi ami catamëtia ainan 'imicë 'ixun.

⁶ Upí ñu 'ananbi upíma ñu 'acë 'icëbi ca aín 'uchacama térëntancëxun Nucën Papa Diosan uni upí isia. Usaquian iscë unix ca cuëënia quiax ca David ésai quiacëxa:

⁷ Ui unicama cara Nucën Papa Diosan térënquin aín 'ucha manuia, acamax ca chuáma tani cuëënia.

⁸ Ui unicama cara Nucën 'Ibu Diosan aín 'ucha manuquin sinánmitëcëníma, ax ca chuámarua tani cuëënia.

⁹ ¿Judíos unicamaishi ñui cara David usai quiacëx? Usama ca. Judíosma unicamaxribi ca aín 'uchacama térëncë 'aish usai cuëënti 'icën.

Cananuna mitsu can, ax aín quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan 'ati 'icë quixun sinani ami catamëcë cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham upí isacëxa.

10 ¿Uinsaran cara Nucën Papa Diosan a upí isacëx? ¿'Unántioracacë 'icë cara Abraham Nucën Papa Diosan upí isacëx? Usama ca. 'Unántioracacëma pain 'icëbi ca Nucën Papa Diosan a upí isacëxa.

11 Nucën Papa Diosan ca Abraham ami catamëtia an upí iscë cupía 'unántioracanun cacëxa. Usaquian Nucën Papa Diosan Abraham cá cupí cananuna 'unanin, judíosma unicamax ca judíos unibu 'icësaribiti, 'unántioracacëma 'aíshbi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish Abrahamnën rëbúnquisa 'icë quixun.

12 Judíos unicamax Abraham 'iásaribiti 'unántioracacë 'aíshbi ca axa Abraham 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi catamëcëcama axëshi asérabi Abrahamnën rëbúnqui 'icën.

An ca aín quicësabi oquin nu ainan 'inun iëmiti 'icë quixun sináncë unishi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmia quicë bana

13 Nucën Papa Diosan ca Abraham ësaquin cacëxa: "Mi 'imainun min rëbúnquicamax ca 'itsa 'aish 'énan 'ianan 'én mi 'inánti me anu 'iti 'icën". Axa usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë cupíma asérabi ami catamëcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan usaquin Abraham cacëxa.

14 Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë cupíshi unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish ainan 'ain ca, ami catamëcë cupíshi ca

Nucën Papa Diosan uni upí isia quicë bana ax cémë 'itsíanza. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín rëbúnqui ñuiquin Abraham cá bana ax ñancáishi 'itsíanza.

¹⁵ Cananuna 'unanin, usai ca uni 'iti 'icë quicë bana atúan cuati, a 'aíma 'ain ca anun uni 'uchoti bana 'aíma 'icën. Usa 'aínbì ca usai ca uni 'iti 'icë quicë bana 'unánce 'ixunbi axa quicësabi oquin 'acëma 'aish uni 'uchocë 'iti 'icën.

¹⁶ Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Abraham 'imainun aín rëbúnquicamaxa atun ñu 'acë cupíma ami catamëtíshi asérabi ainan 'iti mëníocëxa. Judíos unibu, an atun cuati bana quicësabi oquin 'acë, a unicamaishima, uicamax cara Abraham 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi catamëtia, a camabi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imia. Usa uni 'aish cananuna nucamaxribi Abrahamnën rëbúnquisa 'ain.

¹⁷ Nucën Papa Diosan bana a ñuiquian cuënëo ax ca ésaí quia: "Mi cupía min rëbúnqui 'itsaira 'inun cana mi aín rarami 'inun 'imin". Usaquin ca Nucën Papa Diosan amia catamëcë 'ixun Abraham cacëxa. Nucën Papa Dios ax ca an uni bamacëbi tsótëcënen baísquimiti 'ianan an aín sinanëinshi, 'aíma 'icëbi, ñu uniocë a 'icën.

¹⁸ Nucën Papa Diosan "Min rëbúnqui ca 'aisamaira uni 'iti 'icë" quixun cacëxun ca Abrahamnën sináncëxa, Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi ca 'en rëbúnqui 'aisamaira 'iti 'icë quixun. Uisai cara usai 'iti 'icë quixun 'unánquinmabi ca ami catamëquin, Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun sináncëxa.

¹⁹ Abraham cien baritiañusa 'aish cushima 'imainun ca aín xanu Sara axribi xëni 'aish

tuatisama 'iacëxa. Usa 'ixunbi ca Abrahamnën —uisa 'aish carana bëchicëñu 'iti 'ai —quixun 'unánquimabi —Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icë —quixun sináncëxa.

20 Usai ca 'itima 'icë quixun sinánquinma, Nucën Papa Diosan ca asérabi aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun sinani ami catamëquin ca Abrahamnën Nucën Papa Dios rabiacëxa.

21 Rabiquin ca, an ca asérabi cushi 'ixun ax quicësabi oquin ñu 'ati 'icë quixun sináncëxa.

22 Usai 'íax ami catamëcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan Abraham asérabi upí uni 'icë isacëxa.

23 An iscëx ca ami catamëcë cupí Abraham upí uni 'icë quixun cuënëomia 'aínbì ca a banax Abrahamishi ñuiquinma,

24 nuribi ñuiquin Nucën Papa Diosan aín uni cuënëomia 'icën. Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios, an Nucën 'Ibu Jesús bamacëbi baísquimia, an ca ami catamëcë cupíshi nu upí isia quixun 'unánti 'ain.

25 Nucën Papa Diosan ca nun 'uchacama térencë 'aíshnu upí 'inúan bamanun 'imitancëxun Jesucristo baísquimiacëxa. An usoquin 'á 'aínnu ami catamëtia ca Nucën Papa Diosan nu upí isia.

5

*Jesucristomi catamëcë cupía uni Nucën Papa
Diosan iscëx upí 'aish xénibua 'aínbì abë 'iti bana*

1 Usai nux Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'icë, a cupí ca Nucën Papa Diosan nu upí isia. Usaquierian iscëx cananuna abë upí 'ain, Jesucristo cupí.

² Jesucristomi catamëcë cupíshi cananuna uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nu ainan 'inun 'imia quixun 'unanin. Usoquin 'unani cuëënquin cananuna, nux cananuna Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ai quixun 'unanin.

³ Usaquin sinánquin cananuna uisai cara ñu 'icëbëtanbi ami sinánti ëníma cuëënkin. Cananuna 'unanin, téméraquinbi tanshiquin cananuna upiti Jesucristomi catamëti 'unánti 'ai quixun.

⁴ Téméraíbi an 'imicëx masá nuitutima ami catamëcë 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. An iscëx upí 'ixun cananuna 'unánti 'ain, asérabi cananuna aín nëtënu abë 'iti 'ai quixun.

⁵ An ca —asérabi camina 'ëbë 'iti 'ai —quixun caquin nu paraníma. An ca aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'inun nu 'inánxa. Nubë 'ixun ca nu 'unánmia uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan nu nuibatia quixun. An ca asérabi nu nuibatia quixun 'unánquin cananuna, nux cananuna asérabi aín nëtënu abë 'iti 'ai quixun 'unanin.

⁶ Nucën Papa Diosan nu nuibaquin mëniosabi oi ca, nuxbi nun 'ucha térëni iéntima 'aínbi Cristo aín bamati nëtë ucëbë, unicaman 'ucha térënux bamacëxa.

⁷ Uinu 'icë uníxbi ca bëtsi uni cupí bamatima 'icën, ax upí uni 'aínbi. Usa 'aínbi sapi ca asérabi upí uni 'icë axa bamati rabanan cuni bëtsi uni bamati 'icën.

⁸ Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan nuxnu 'uchañu 'icëbi nu nuibaquin nun 'ucha térënuxa Cristo bamanun mëniocëxa. Usaquieran mënio sinánquin cananuna 'unanin, uisaira oquin cara nu nuibatia quixun.

⁹ Cristo bama cupí nun 'ucha térencë 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'aish cananuna anúan Nucën Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nötën an iscëx upí 'aish asérabi 'uchocëma 'iti 'ain.

¹⁰ Nuxnu 'atimaquinshi sinani ami sináncëma 'icëbi ca aín Bëchicë bama cupí Nucën Papa Diosan nun 'ucha térénquin nu nuibaquin ainan 'imiaxa. Nu nuibaquin ainan 'imicë 'icë ca Jesucristo bamaxbi baísquicë ax nubë 'ixun nuxnu asérabi upí 'inun nu 'imia.

¹¹ Usaquin 'imicëx cananuna —Nucën 'Ibu Jesucristo a cupí cana Nucën Papa Diosnan 'aish abë upí 'ai —quixun 'unani cuëeinra cuëenin.

Adán 'iá 'imainun Jesucristo usai 'iá bana

¹² Usa 'ain ca an pain ñu 'atima 'á achúshi uni a cupíshi camabi unin ñu 'atima 'ati 'unánquin 'aia. Aín 'ucha cupí ca a uni bamacëxa. A uníxa 'atima ñu 'atancëx bama 'ain ca camabi uni atun 'ucha cupí aín bamati nötë ucëbë Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamaia.

¹³ Unían ax quicësa oquin 'ati bana 'áíma pan 'aínbì ca unin ñu 'atima 'ati 'unáncëxa. Usa 'aínbì ca ax quicësabi oquin 'ati bana 'áíma 'ain, anun uni 'uchoti bana 'áíma 'iacëxa.

¹⁴ Usa 'aínbì ca Moisés 'áíma pan 'ain Adanëen rëbúnquicama 'uchatancëx bamacëxa, Adanëxa Nucën Papa Diosan cacësa oi 'ima 'uchásari 'imabi. Adán cupí camabi uni 'uchacë 'aínbì ca axa a caxu uti a cupíira camabi unin 'ucha térencë 'iti 'icën.

¹⁵ Adán cupía unicama 'uchañu 'aínbì ca Nucën Papa Diosan a 'uchacama térencë 'inun mëníocëxa. Adanëxa Nucën Papa Diosmi 'uchacë cupí ca

'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamaia. Usa 'aínbi ca achúshi uni, Jesucristo, a cupía 'aisamaira uni cupíóima abë nëtëtimoi 'inun Nucën Papa Diosan mëníocëxa.

¹⁶ Achúshi uníxa 'ucha cupí ca camabi uni Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamati 'iacëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama 'itsaira 'icëbi acama térënquin nëtëtimoi abë 'inun uni iémia, cupí ñucáquinmabi. Adanëxa 'uchatancëx bama 'aían camabi uni usaribiti 'ucha 'aínbi ca Cristo cupíira, atun 'uchacama térëncë 'aish, abë upí 'inun Nucën Papa Diosan uni iémia.

¹⁷ Achúshi unia 'uchá cupí ca camabi uni 'uchañu 'aish Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamaia. Usa 'aínbi ca uicama cara Nucën Papa Diosan nuibaquin atun 'ucha térënquin upí isia, acamax Jesucristo cupí bëtsi sinánñu 'ixun, upí ñu 'atancëx Nucën Papa Diosbë nëtëtimoi aín nëtënu 'iti 'icën.

¹⁸ Ënëx ca ësa 'icën. Adán cupía camabi uni 'uchocë 'aínbi ca Nucën 'Ibu Jesucristonën bamaquin camabi uníxa 'uchocëma 'ianan Nucën Papa Diosnan 'inun mëníocëxa.

¹⁹ Achúshi uni, Adán, axa Nucën Papa Dios quicësabi oi 'iáma cupí ca 'aisamaira uni 'uchañu 'icën. Usa 'aínbi ca bëtsi uni, Jesucristo, axira Nucën Papa Dios quicësabi oi 'iá cupí 'aisamaira uni Nucën Papa Diosan upí isia.

²⁰ Unían —nux cananuna 'uchañuira 'aish upíma 'ai —quixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan uisai cara uni 'iti 'icë quicë bana Moisés cuënnëomiacëxa. 'Uchañuira 'icëbi uni nuibairaquin ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama térëncë 'inun mëníocëxa.

21 Usoquin mëníocëx ca camabi uni aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamati 'aíshbi Nucën 'Ibu Jesucristo cupí aín 'ucha téréncë 'ianan bëtsi sinánñu 'ixun upí ñu 'atancëx Nucën Papa Diosan nëtënu abë xënibua 'aínbi 'iti 'icën.

6

Ainan 'aish 'uchatécënxma Cristo cupí Nucën Papa Diosnan 'iti bana

1 ¿Nux 'uchañuira 'icëbi ca Nucën Papa Diosan Jesucristo cupí nu upí isia quixun sinani caranuna uisari quiti 'ain? ¿Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nun 'ucha téréntëcënum caranuna amiribi amiribi 'uchati 'ain?

2 Usama ca. Nun 'ucha cupí Jesucristo bama 'ain cananuna nux 'uchatécënxma abë bamacësa 'ain. Usa 'aish cananuna unin bamaquin aín 'ucha ashiquin èncësa usaribi 'ain. ¿Usa 'aish caranuna uisa cupí 'uchaíshi tsótí 'ain?

3 Cananuna usai 'itima 'ain. ¿Jesucristonëñ uni ax ca nashimicë 'aish 'uchatécëntimoí Cristobë bamacësa 'icë quixun caramina 'unaniman?

4 Nux nashimicë 'aish cananuna Jesucristo, nun 'ucha cupí bama 'ain 'uchatécëntimoí abë bamacësa 'ian. Usa 'aish cananuna bamacëbia Nucën Papa Diosan Jesucristo, aín cushínbi baísquimia cupí, usaribi 'aish bëtsi sinánñu 'ianan béráma 'icësai 'itécëntima oquin Nucën Papa Diosan 'imicë 'ain.

5 Nubëa Cristo 'ain cananuna abë bamacësa 'aish axa bamatancëx bëtsi 'inun baísquicësaribi 'iti 'ain.

6 Cananuna 'unanin, Cristonanma pain 'ixun cananuna ènquinma nux cuëëncësa oquinshi ñu 'atima 'acën. Usa ñu sinántëcënxunma

cananuna Cristobë bamacësa 'ixun 'uchati sinántëcëntima 'ain. Uni bamacë an ca ñu 'aisama 'ati sinántëcënimá. Usaribi oquin cananuna nux Cristobë bamacësa 'ixun ñu 'atima 'atëcënti sinántima 'ain.

⁷ Usa 'aish cananuna unían bamaquin aín 'ucha ashiquin éncësa usaribi 'ain.

⁸⁻⁹ Cananuna 'unanin, bamaxbi baísquia 'aish ca Cristo uínsaran nëtënbí bamatëcëntima 'icën. Axa bamatëcënti ca 'áima 'icën. —Usa ca — quixun 'unánquin cananuna ésaquinribi 'unanin, nun 'uchacama éni Cristobë bamacësa 'aish cananuna abë baísquicësa 'aish xénibua 'aínbi abë 'iti 'ain.

¹⁰ Cristo ax ca camabi unían ñu 'atima 'acëcama nëtënux achúshitishi bamacëxa. Bamatancëx, bamatëcëntimoí baísquia 'aish ca ax Nucëñ Papa Dios cuëëncësabi oíira 'ia.

¹¹ Usaribiti camina mitsux Cristobë bamacësa 'ixun mitsun 'ucha ashiquin éncë 'aish, abë baísquicësa 'aish Jesucristo 'icësaribiti Nucëñ Papa Dios cuëëncësabi oíira 'iti 'ain.

¹² Usa 'ixun camina 'uchañu 'aish 'atima sinánñu 'ixun mitsun sináncësa oquinshi 'aisama ñu 'atima 'ain.

¹³⁻¹⁴ Cristonanma 'ixun uisa ñu cara 'atima 'icë quixun 'unánquinbi 'á 'aíshbi camina Cristo cupí Nucëñ Papa Diosan uni 'aish usai 'iman. Usa 'aish camina mitsux Nucëñ Papa Diosbë 'itimoí bamati 'iá 'aíshbi bérí aín uni 'aish ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain. Usa 'ixun camina mitsun mëcëñ, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu 'aisama 'aquinma Nucëñ Papa Dios cuëëncë ñuishi 'ati 'ain.

An ñu mëëmicë unin uni ñu mëëxuncësaribi oquin 'uchañu unin ñunshin 'atimanën 'apu ñu mëëxuncë

bana

15 ¿Axa quicësabi oínu 'iti bana quicësabi oquinu 'acë cupíma ami catamëtiaishi ca Nucën Papa Diosan 'en 'uchacama tërënti 'icë quixun sinánquin, caranuna amiribi amiribi 'aisama ñu 'atëcënti 'ain? Cananuna 'atima 'ain.

16 Camina upí oquin 'unanin, mitsun uni itsi – 'ëx cana min uni 'iisa tani –quixun catancëxun camina aín uni 'ixun ax quicësabi oquinshi ñu 'axunti 'ain. Usaribiti ca uni ñunshin 'atimanën 'apu cuëëncësa oquinshi 'acë 'aish aín uni 'icën. Aín uni 'aish ca Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca uni itsix Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'acë 'aish aín uni 'ianan an iscëx upí 'icën.

17-18 Mitsux ñunshin 'atimanën 'apu cuëëncësa oquinshi 'acë 'iá 'aíshbi camina bërí usama 'ain. Camina a aín unicaman mitsu 'unánmicë bana Cristo ñuicë sinánan a bana quicësabi oquin 'ain. Mitsun ñu 'atima 'ácamá êncë 'ixun camina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu upíshi 'ain. Us aquinmi 'aia mitsu 'unánquin cana cuëënquin Nucën Papa Dios –asábi ca –quixun cain.

19 Mitsúxmi unin sináncësa oquin sináncë 'icë cana mitsúnmi cuaisa banáinshi mitsu ñuixinin. Béráma camina mitsun mëcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu 'atima 'atishi sinánquin usoquinshi 'acën. Usoquin 'á 'ixunbi camina bërí mitsun mëcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu upíshi 'ati sinánquin usoquinshi 'ati 'ain, us aquinmi 'acébëa Nucën Papa Dios cuëënun.

20 Ñu 'atima 'atishi sináncë 'ixun camina mitsun béráma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati sinánma 'ain.

21 Ñancábi camina usa ñu 'acën. Mitsúxmi usai 'iá sinani camina bérí rabinin. Usa ñucama 'ati an ēncëma unix ca usabi 'aish ashiti Nucëن Papa Diosbë 'itimoí bamati 'icën.

22 Mitsúnmi ñu 'atima 'atécënxunma 'anun Nucëن Papa Diosan 'imicë 'ixun camina ax cuëëncësabi oquin 'ain. Usoquin 'aia ca Nucëن Papa Diosan mitsu an iscëxmi upí 'inun 'imia. 'Imianan ca nëtëtimoi abë 'inun mitsu 'imia.

23 Aín 'ucha cupí ca uni iëtimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín 'ucha térénun Nucëن 'Ibu Jesucristomi catamëcë unicama a abë xenibua 'aínbi 'inun Nucëن Papa Diosan iémia.

7

Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana

1 'En xucéantu, mitsúnribi a bana 'unáncë 'ixun camina 'unanin, bamacëma pain 'ixuinshi ca unin atúan ax quicësabi oquin 'ati bana axa quicësabi oquin 'ati 'icë quixun. Bamaxun cuni ca a bana quicësabi oquin 'atima 'icën.

2 Ésa ca. Nun ax quicësabi oquin 'ati bana ca quia, bënëñu xanun ca aín bënë bamacëma pain 'icë éntima 'icën. Aín bënë bamacëbë cuni ca bënutisa tanj bënuti 'icën.

3 Aín bënë bamacëma 'aían bëtsi unibë 'iti ca 'ucha 'icën. Usa 'aínbi ca aín bënë bamacëbëtan 'aisa tanquin uni itsi bënëoti 'icën. Usaquian bënëoti ca 'uchama 'icën.

4 'En xucéantu, usaribi camina mitsux 'ain. Usai uni 'iti bana quicësa oíshi 'iá 'aíshbi camina bérí abë axa bamaxbi baísquicë Cristo ami catamëti, aín bana quicësabi oíshi 'in. Usa 'ixun camina ax cuëëncësabi oi 'iquin Nucëن Papa Dios cuëënmin.

5 Ainanma pain 'aish nux cuëëncësabi oi 'iquin cananuna, ñu 'atima 'ati ca 'aisama 'icë quicë bana 'unánxunbi nun sinan upíma 'ixun, usa ñu 'acën. Usa ñu 'acë 'aish cananuna Nucëن Papa Diosbë 'itimoí bamati 'iacën.

6 Usai 'iá 'aíshbi cananuna nun, ax quicësabi oquin 'ati bana axa quicësabi oquin 'acë cupíma, Cristomi catamëtishi ainan 'ixun aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun bëtsi oquin sinánquin Nucëن Papa Dios cuëëncësabi oquinshi 'ain.

Nun sinán upíma cupí cananuna 'atima ñu 'ai quicë bana

7 A bana, uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, a banacama ca asábi 'icën. A bana 'áma 'ain cananuna uisa ñuxira cara 'atima 'icë quixun 'unánma 'itsían. A bana “mix camina bëtsi unin ñu minan 'inun cuëëncë 'itima 'ai” quicëma 'ain cananuna usai 'iti ca 'aisama 'icë quixun 'unánma 'itsían.

8 A bana usai ca uni 'itima 'icë quicë, ax asábi 'aínbi cananuna nun sinan upíma 'aish, a bana 'unáncë 'aíshbi usai 'icë cupí 'uchotí 'iacën. A bana, usai ca uni 'itima 'icë quicë, ax 'áma 'ain ca anun nu 'uchotí bana 'áma 'itsíanxa.

9 'En uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë bana 'unánma 'ixun cana ñu 'aisama 'aquinbi usaquin 'ati ca 'aisama 'icë quixun 'unánma 'ain. Usai 'itancëxunbi cana a bana 'unáncën. 'Unánquin cana ñu 'atima 'ati ax ca 'uchaira 'icë quixun 'unánxunbi 'acë 'aish 'en 'ucha cupí Nucëن Papa Diosbë 'itimoí bamati 'iacën.

10 Ÿsa ca. A isía ax cuëëncësabi oi, usai aín uni 'inuan Nucëن Papa Diosan 'inan bana, ax quicësabi oi

'icëma cupí 'uchocë 'aish cana Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamati 'iacën.

¹¹ A bana quicësabi oquin 'ai cana 'uchatima 'ai quixun sinaníbi a bana quicësabi oíira 'icëma 'ixun cana, uisaira carana 'uchai quixun sinani bënëacën. A bana asábi 'aínbi a bana cupí 'uchocë 'aish cana Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamati 'iacën.

¹² Usa 'ain cananuna 'unanin, nun ax quicësabi oquin 'ati banax ca upí 'icën, a bana uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, ax ca asérabi upí 'icën.

¹³ ¿A bana asérabi upí 'aínbi caranuna a bana cupí Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamati 'ain? Usama ca. Nun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'ai cananuna Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamati 'iacën. Usai 'iquin cananuna 'unáncën, 'uchati ca 'aisama 'icë quixun. Usa 'ixun cananuna uisa ñu cara upí 'icë, uisa ñu cara 'aisama 'icë quicë bana axa asérabi 'aínbi ax quicësabi oquin 'acëma 'aish cananuna 'aisama 'ai quixun 'unáncën.

¹⁴ Cananuna 'unanin, a bana uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, ax ca upí 'icë quixun. A bana asábi 'aínbi cananuna Jesucristonanma 'aish nun sinan 'aisama 'ixun ñu 'atima 'atishi sináncën.

¹⁵ Upí ñu 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman. Á 'aquinma cananuna a nun 'aisama tancë ñu a 'ain. Uisa 'ixun carana 'ën a 'aisa tancë ñu upí 'aquinma a 'ën 'aisama tancë ñu 'atima a 'ai quixun cana 'unaniman.

¹⁶ Ñu 'aisama 'acë 'ixunbi, usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë quicë bana 'unánquin, 'ën usa ñu

'aisama tania isquin ca unin 'unánti 'icëñ, 'ën sináncëx ca a bana upí 'aish cuati 'icë quixun.

¹⁷ 'Aisama tanquinbi cananuna ñu 'atima 'ain, nun sinan upíma cupí.

¹⁸ Ënëx ca ësa 'icëñ. Cananuna 'unanin, nun sinan upíma 'ixun cananuna ñu upí 'atima 'ain. Ñu upíshi 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman.

¹⁹ Nun 'aisa tancë ñu upí a cananuna 'aiman. Nun 'aisama tancë ñu 'atima a cananuna 'ain.

²⁰ Nun ñu 'atima 'atëcëinsama tanquinbi 'acë ax ca nunbi cuëënquin 'acëma 'icëñ. Nun sinan upíma 'ixun 'acë ca ax 'icëñ.

²¹ Nun 'unáncëx ca ësa 'icëñ: Ñu upíshi 'ati sinánquinbi cananuna bënenquinshi ñu 'atima 'atëcënin.

²² Nun nuitu mëu cananuna asérabi Nucëñ Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aisa tanin, axa usaínu 'inun quicë bana ca upí 'icë quixun 'unánquin.

²³ Usaquin 'unánquinbi cananuna nun sinan 'atima 'ixun bëtsi oquin sinanin. Usaquin sinánquin cananuna ñu 'atima 'atëcënti sinanin. Sinántancëxun cananuna 'atëcënin.

²⁴ Usa 'aish cananuna masá nuituirai sináncasmaín. ¿Nun sinan upíma 'aish Nucëñ Papa Diosbë 'itimoí bamaima 'inun cara uin nu iémiti 'ic?

²⁵ An nu iémiti ax ca Nucëñ Papa Dios 'icëñ, Nucëñ 'Ibu Jesucristo cupí. An ca nu iémiti 'icë quixun 'unánquin cananuna —asábi ca —quixun cain. Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucëñ Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati 'ixunbi cananuna nun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'ain. Usaquin 'axunma 'anun ca Nucëñ Papa Diosainshi nu iémiti 'icëñ.

8

*Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxa Nucën Papa
Diosan unicama bëtsi sinánñu 'iti bana*

¹ Usa 'ain ca uicamax cara Cristo Jesús abë 'icë, acama Nucën Papa Diosan 'uchaima. Usa unicamax ca Cristonanma uni 'icësai ax cuëëncësarishi 'ima, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi 'ia.

² Nuxnu ami catamëcë 'aish Cristo Jesúsbë achúshisa 'icë ca aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'ixun ñu 'atima, a 'aia uni Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamati, a 'atëcënxunma 'anun nu 'imiaxa.

³ Uisa ñux cara 'ati 'icë, uisa ñux cara 'atima 'icë quicë bana a 'unánquinbi ca aín sinan upíma 'ixun unin a bana quicësabi oquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unían a bana quicësabi oquin 'anun quixun Nucën Papa Diosan aín Bëchicë, nusaribi uni 'inun, xuacëxa. Xutancëxun ca aín Bëchicë, 'uchañuma 'aíshbia camabi unin 'ucha cupí bamanun 'imiquin uni, aín 'uchacama téréanan 'uchatëcëanxma 'inun mëníocëxa.

⁴ Nuxnu uisa ñu 'ati cara upí 'icë quicë banaxa quicësabi oquin 'anan, nunbi 'atima ñu 'ati sinánquinbi ténëquin a 'áima, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi 'inun ca aín Bëchicë bamanun Nucën Papa Diosan 'imiacëxa.

⁵ An Jesucristomi sinánquinma aín cuëëncësa oquinshi 'ati sináncë unin ca ënë nëtënu 'icë ñuishi 'ati sinania. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi sináncë unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun an sinánmicësabi oíshi 'iti sinania.

⁶ An Nucën Papa Dios cuëëncësoi 'iti sinánquinma ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni, ax Nucën Papa

Diosnanma 'aish abë 'itimoí bamati 'icën. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oíshi 'iti sináncë uni, ax Nucën Papa Diosbë upí 'aish abë nëtëtimoi tsótí sinani chuámarua taní cuéënia.

⁷ An énë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni an ca Nucën Papa Dios cuéëncësabi oi 'iti sinanima. Usa 'ixun ca asérabi aín bana 'unáncëma 'aish ami nishcësa 'ixun añu ñu cara 'aisa tania a ñu 'aia. Usaquin 'aquin ca Nucën Papa Diosan bana cuaisama tanan a bana quicësabi oquin 'aima.

⁸ Usa 'ain ca axa énë nëtënu 'icë ñuishi sinani atun cuéëncësa oíshi 'icë unicama an Nucën Papa Dios cuéëmima.

⁹ Usa 'aínbi camina mitsux usama 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain camina an énë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unin sináncësa oquin sinánquinma, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquinshi sinanin. Uicamax cara aín Bëru Ñunshin Upíñuma 'icë, acamax ca Cristonanma 'icën.

¹⁰ Aín 'ucha cupí ca camabi uni bamaia. Usa 'aínbi camina mitsux, Cristo mitsubë cupí, Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'ain ca mitsun namíxa bamacëbëbi mitsun bëru ñunshin bamati-moi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.

¹¹ Nucën Papa Dios, an Jesús bamacëbi baísquimia, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ixun ca an Cristo Jesús bamacëbi baísquimia anbi mitsuribi bamacëbi Cristo utëcëncëbëtan baísquimiti 'icën, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain.

¹² 'En xucéantu, mitsu cana cain, nux Jesucristonan 'aish aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'ain cananuna

ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani nux cuëëncësa oi 'itima 'ain.

¹³ Axa ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani aín cuëëncësa oíshi 'icë uni ax ca Nucëن Papa Diosnanma 'aish abë 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca an Nucëن Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquin ñu 'atima 'ati ëncë uni, ax cuni ainan 'aish Nucëن Papa Diosbë 'iti 'icën.

¹⁴ Uicaman cara an sinánmicëxun Nucëن Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquin 'aia, acamax ca asérabi Nucëن Papa Diosan bëchicë 'icën.

¹⁵ Usa uni camina mitsux 'ain. Mitsu aín bëchicë 'imiquin ca Nucëن Papa Diosan mitsúxmi béráma 'iásaribiti mitsun 'ucha cupí ami racuëtëcënun 'imicëma 'icën. Aín Bëru Ñunshin Upí an ca, ainan 'aish cuëënquinu Nucëن Papa Dios, Paponun nu 'imia.

¹⁶ Aín Bëru Ñunshin Upitanbi ca nun nuitu mëúxun nu 'unánmia, nux cananuna asérabi Nucëن Papa Diosan bëchicë 'ai quixun.

¹⁷ Aín bëchicë 'icë ca Nucëن Papa Diosan ax quicësabi oquin nu 'aquianan aín nëtënu abë 'inun nu 'imiti 'icën. Ainan 'icë ca Nucëن Papa Diosan Cristosaribi nu 'imiti 'icën. Cristonan 'ixúnú téméraquinbi ax cuëëncësabi oquin 'ati ëncëma 'icë ca Nucëن Papa Diosan nuribi aín quicësabi oquin aín nëtënu Cristobë 'inun nu 'imiti 'icën.

¹⁸ 'En cana —asérabi ca usai 'iti 'icë —quixun 'unanin. Ënë nëtënuax Cristonan cupí téméracë 'ixunbi cananuna Cristobë aín nëtënu 'aish cuëënquin —'en témérati ca asábi 'iasha —quixun sinánti 'ain.

¹⁹⁻²⁰ Cristo utëcëntamainun ca axbi 'iti 'aíshmabi, usai 'itioquian Nucëن Papa Diosan mëniosabi oi

camabi ñu téméranan cëñutia. Unin 'ucha cupí usai téméranan chéquiti 'ixunbi ca camabi ñu 'imainun camabi unínribi anúinra 'ámai téméranan chéquiti nëtë cainia.

²¹ A nëtë ucëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín bëchicëcama cuëeni Cristosaribi 'inun 'imiti 'icën. 'Imianan ca camabi ñuxa chéquitécénunma ió 'imiti 'icën. Uisairai cara Nucën Papa Diosan bëchicëcama Cristosaribi 'iti 'icë quixun ca camabi ñu, a Nucën Papa Diosan unio, an istisa tanquin Nucën Papa Diosan atu isminun quixun bënëquin cainia.

²² Cananuna 'unanin, nëtë ióñu a pain uniocëxbi uni 'ucha cupía camabi ñu, uniribi, téméranan chéquiti oquin Nucën Papa Diosan 'imiá 'aish ca bérí usai 'ia quixun. Usa 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan iótécénun cainia, anun bacénti nëtëan xanun téméraquin aín bacénti caíncë, usaribi oquin.

²³ Camabi ñun a Nucën Papa Diosan iótécénun caínmainun cananuna nunribi Nucën Papa Diosan nu iótécénun bënëquin cainin. Nucën Papa Diosan nu aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'inun 'ináncë 'ain cananuna 'unanin, an ca asérabi camabi aín bana quicësabi oquin nu 'imiti 'icë quixun. Us aquin 'unánquin cananuna nun aín bëchicë 'aish aín nëtënu bëtsi namiñu 'iti cainin.

²⁴ Nux Cristomi catamëti aïnan 'aish abë nëtëtimoi tsónun iémiquin ca Nucën Papa Diosan uisoquin cara nu 'imiti 'icë quixun isnuxun caínun nu iémiacëxa. Nua camabi an cacësabi oquin 'imicë 'ixun cananuna, bëtsi cananuna 'iti 'ai quixun sinánquin caíntsianxma.

²⁵ Usa 'áinbi cananuna usaquin nu 'imicëma pain 'ixun usai 'iti cainin. Cananuna –bëtsi cana 'iti 'ai

—quixun sinánquinbi uisa caranuna 'iti 'ai quixun 'unánquinmabi a isnuxun —asérabi ca usai 'iti 'icë — quixun cuëënquin cainin.

26 Uisa caranuna 'iti 'ai quixun isnuxun cainia ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí an nuxnu témëraibi nu 'aquinia. An nu 'aquinun quixun caquinbi cananuna uisaquin cai carana Nucën Papa Diosbë banati 'ai quixun upí oquin 'unaniman. Usa 'aínbì ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí anbi nu Nucën Papa Dios ñucáxunia. Usoquin nu 'aquinquin ca nun nu a Nucën Papa Dios ñucácëma banacama a nu ñucáxunia.

27 An ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín unicama a ñucáxunia. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios, an camabi unin nuitu mëu sináncë ñu 'unáncë, an uisa ñu cara aín Bëru Ñunshin Upitan nu ñucáxunia a cuatia.

Uisai cara ainan 'inun Nucën Papa Diosan caiscë unicama 'iti 'icë quicë bana

28 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca uisa ñu cara 'ia abi, ax ami sináncë unicamaxa an 'aquinçëx, upí 'inun mënioxunia, atúan ax cuëëncësabi oquin ñu 'amainun. A unicama ax cuëëncësabi oquin ainan 'inun sinánmicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan usoquin 'aia.

29 Ui unicama cara ainan 'iti 'icë quixun 'unánquin ca Nucën Papa Diosan aín Béchicénëxa aín unicaman cushi 'inun atux aín Béchicë 'icësaribiti 'inun mëníocëxa.

30 Uicamax cara usai ainan 'iti 'icë quixun 'unánquin ca Nucën Papa Diosan acama an sinánmicëxa ami catamëtia atun 'uchacama

térénquin ainan 'imiaxa. 'Imiquin ca atux aín nötenu abë 'iti 'imiaxa.

31 ¿A ñucama sinánquin cananuna 'unarin, Nucën Papa Diosan bérúancë 'icë ca an èncëma 'icë uínbì uisashi cara oquinbi a nubë ënanamima.

32 An ca —'ën Bëchicë ca bamatima 'icë — quiquinma nun 'uchacama cupía bamanun ènë nötenu aín Bëchicë xuacëxa. Usa 'ixun ca aín Bëchicë cupínu nux upitax tsónun nu 'imianan anun nu upitax tsóti ñucamaribi nu 'inánti 'icën.

33 ¿An ainan 'inun caíscë unicamaxa an iscëx upí 'ain cara uin Nucën Papa Dios —min unix ca 'uchaxa —quixun cati 'ic? Usaquin cacëxunbia an —ax ca 'uchañuma 'icë —quixun cati ca Nucën Papa Dios 'icën.

34 ¿Uin cara nu 'uchotí 'ic? Cristo bamacëbia Nucën Papa Diosan baísquimicë, an ca aín nötenu abë 'Apu 'aish aín mëqueu 'ixun, nu Nucën Papa Dios ñucáxunia. Ñucáxuncë 'ixun ca an asérabi nu 'uchotima 'icën.

35 ¿Uinu 'icë unin cara Cristocëñun nu ënananmiti 'ic? Ca 'atima 'icën. Nuxnu téméraran masá nütuanan bëtsi unin bëtsi bëtsi océ 'ianan 'acéñuma 'ianan chupañuma 'ianan bamatisa 'ianan unin 'aisa tancë 'iti, a ñucamanribi ca Cristocëñun nu ënananmitima 'icën.

36 Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: Nuxnu minan 'icë ca unin numi nishquin nuibaquinma nu bëtsi bëtsi oia. 'Aracacë ñuinacama 'anuxun 'acësa oquin ca nu 'aisa tanquin bëtsi bëtsi oia.

37 Usa ñu 'icëbëtanbia Cristonëñun nu nuibaquin cushiocëx cananuna ami catamëti ëníma amiira cushiin, téméracëma pain 'aíshnu 'icësamairai.

38 Usa 'ain cana asérabi 'unanin, Nucën Papa Dioscëñun an nu ënananmiti ñu ca 'áíma 'icën. Nux bamati 'imainun nun tsótí 'imainun ángelcama 'imainun ñunshin 'atimacama 'imainun uisa cushi cara, acama 'imainun axa bérí uisai cara 'icë uisa ñucama cara, 'imainun axa uisai cara 'iti, a ñucamanbi ca Nucën Papa Dioscëñun nu ënananmitima 'icën.

39 Ñunshin 'atimanën 'apucama 'imainun, uisa ñunshin cara, acama 'imainun ënë nötënu 'icë 'apucamaribi 'imainun axa naí manámi 'icëcama 'imainun axa naí meu 'icëcamaribi, 'imainun uisa ñucama cara Nucën Papa Diosan unio 'icë, acamanbi ca Nucën Papa Dioscëñun nu ënananmitima 'icën. Uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun ca Nucën Papa Diosan Jesucristo ënë menu xuquin nu ismiacëxa.

9

Israelnën rëbúnqui ainan 'inun Nucën Papa Diosan caísá

1 Cristonan 'ixun cana cëmëquinma ënë banaribi mitsu cain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ë 'unánmicëxun cana 'ën nuitka mëu 'unanin, 'ën mitsu bérí caisa tancë bana ënëx ca asérabi 'icë quixun.

2 Ësaquin cana mitsu cain, judíos unibu 'ën aintsicama Jesucristonanma 'icë, imëbi nötënbí sinani cana 'aisamaira masá nuitkatin.

3 Usai 'iti 'aínbi atúxa Cristonan 'inun 'ëx ainanma 'aish Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'acé 'iisa cana tanin.

4 'En aintsicama judíos unibu atux ca 'ësaribi Israelnën rëbúnqui 'icën. Israelnën rëbúnqui, judíos

unicama, ca Nucën Papa Diosan aín uni 'inun caísacëxa. Caístancëxun ca, asérabi ca ax Dios 'icë quixun 'unánun, Israel unicama aín cushi ismianan aín pècacë aribi ismiacëxa. An ca atu ainan 'imiquin atúan uisai cara ainan 'aish 'iti 'icë quixun 'unánun aín banacama Moisés cuënëomiacëxa. Cuënëomiquin ca anuxun a rabiti xubu 'atancëxun cara uisoquin a rabiti 'icë quixun canan uisaira oquin cara an atu bërúanti 'icë quixun cacëxa.

⁵ Israel unicamax ca Abraham 'imainun Isaac 'imainun Jacob, Israelribi cacë, acaman rëbúnqui 'icën. Uni 'aish ca Cristonën 'unánpaparibi Israelnën rëbúnqui 'iacëxa. Ax Diosribi 'aish ca camabi uni, camabi ñun 'ibu 'ianan ángelcaman 'iburibi 'icën. A ca camabi unin xénibua 'aínbi rabiti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

⁶ Israelnën rëbúnqui judíos unicama camáxira Nucën Papa Diosnanma 'aínbi cananuna sinántima 'ain, Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin Israel unicama ainan 'imiama 'icë quixun. Israelnën rëbúnqui 'áshbi ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëmacamax asérabi Nucën Papa Diosnanma 'icën.

⁷ Nucën Papa Diosan ca Abraham cacëxa: “Min bëchicë Isaac aín rëbúnquishi ca asérabi min rëbúnqui 'aish 'en unibu 'iti 'icë” quixun. —Min bëchicë itsi aín rëbúnquicamax ca 'en unibu 'iti 'icë —quixun ca Nucën Papa Diosan Abraham cáma 'icën. “Isaacnën rëbúnquinëxëshi ca 'enan 'iti 'icë” quixun ca cacëxa.

⁸ Usa 'ain cananuna 'unanin, ui uníxbi ca aín chaiti cupíshi Nucën Papa Diosan uni 'itima 'icën.

Nucën Papa Diosan aín bana quicësabi oquin us-aquin 'imicë 'aish cuni ca uni ainan 'aish asérabi Abrahamnën rëbúnqui 'ia.

9 Ënëx ca Nucën Papa Diosan, Isaac bëchitisama pain 'icë, Abraham cá bana a 'icën: “Achúshi bari-tia 'icébëa Sara tuáñu 'ain cana minu utécënin”.

10 Ënëribi cananuna sinánti 'ain: Rebecanën tuá rabë ax ca nucën rara Isaacnënbia bëchicë 'iacëxa.

11-13 A tuá rabë bacéncëma pain 'ixun ñu 'atima 'ati 'unáncëma 'ianan ñu upí 'ati 'unáncëma pain 'ain, ca Nucën Papa Diosan Rebeca cacëxa: “A paínmi bacéncë tuá an ca canitancëxun aín 'anáca ñu 'axunuxun 'aia” quixun. A tuá rabë aín rëbúnqui ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënéo ësaíribi quia: “Esaúnën rëbúnqui 'acësamaira oquin cana Jacobnën rëbúnqui nuibatin”. Usaquin sinánquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín cuëencësabi oquinshi uni ainan 'inun caisia, aín ñu upí 'acë cupíma.

14 ¿Usaquian caíscë cupí caranuna —Nucën Papa Diosan ca 'atimaquin sinania —quití 'ain? Cananuna usai quitima 'ain.

15 An ca Moisés ësoquin cacëxa: “Axa 'ëx cuëencësabi oi 'ën uni 'iti unicama a cana 'ënan 'imiti 'ain. A 'ëx cuëencësabi oquin 'ën nuibati unicama a cana nuibati 'ain”.

16 Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín cuëencësa oquinshi uni nuibaquin ainan 'inun caisia. —'Ë ca an caísti 'icë —quicë cupíma 'imainun a cuëenminuxun ñu upí 'acë cupíma, aín cuëencësa oquinshi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun uni caisia.

17 Usaribi oi ca Faraón ñui Nucën Papa Diosan

bana cuënëo ësai quia: “Camabi unían 'ën cushi 'unánun cana mi Egipto menu 'icë unicaman 'apu 'imin. Mixmi 'apu 'icëbétan 'ën min menuxun ñu 'aia chanioia cuaquin ca camabi menu 'icë unin 'ëx cana asérabi cushi 'ai quixun 'unánti 'icën”.

18 Nucën Papa Diosan ca aín cuëëncësabi oquin uni raíri nuibaquin ainan 'inun 'imia. 'Imianan ca uni raíri axa 'aisama 'icë usabia 'inun 'imia.

19 Usaquian 'acë cupí sapi camina 'ë cati 'ain:

—¿Usa 'ain cara usabi 'inun 'imicë 'ixunbi uisa cupí Nucën Papa Diosan uni 'uchoin? ¿Usashia 'inuan 'imicë uni an cara usai 'inuan Nucën Papa Diosan 'imicë a bëtsioti 'ic? Ca 'atima 'icën.

20 Mitsúnmi 'ë usaquin cacëxunbi cana mitsu cain, ¿Mitsux unishi 'aíshbi caramina Nucën Papa Diosbë cuëbicanánti 'ain? ¿Ñutë banati 'unan 'ixun cara —¿uisoti caramina ésoquin 'ë 'ai? —quixun an 'acë xanu cati 'ic? Ca catima 'icën.

21 An ñutë ocë xanu an ca ax cuëëncësa oquin ñutë 'ati 'icën. 'Aisa tanquin ca bëtsi ñutë anun ñu xëati 'ati 'icën. 'Anan ca a mapúbi bëtsi ñutëribi anun ñu 'aruti 'ati 'icën.

22 Nucën Papa Diosanribi ca aín cuëëncësa oquin 'aia. Unin ñu 'aisama 'ati ca ax cuëëníma quixuan camabi unin 'unánun ca Nucën Papa Diosan an 'aisama ñu 'acë uni uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'ixunbi caínpainia.

23 Caínpainquin ca uisaira oquin cara an 'atima ñu 'acë 'icëbi uni nuibaquin aín sinan upí 'imiti 'icë quixun camabi unin 'unánun, ainan 'inun caísa 'ixun nu usaquin 'imia.

24 Raírinëxa judíos uni 'imainun raírinëxribi judíosma uni 'icëbi ca Nucën Papa Diosan ainan

'inun nu 'imiaxa.

²⁵ Usoquinribi ca an aín uni, Oseas cacë, a
ësoquin aín bana cuënëomiacëxa:

Axa béráma 'én unima 'iá unibi cana –mitsux camina 'én unibu 'ai –quixun cati 'ain. 'Énanma 'icë nuibáma 'ixunbi cana –mitsux camina 'én nuibacë uni 'ai –quixun cati 'ain.

²⁶ Anuxuan –mitsux camina 'én unima 'ai –quixun cá anuxunbi ca Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, an –mitsux camina asérabi 'én bëchicë 'ai –quixun uni cati 'icën.

²⁷ Isaíasnënribi ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun judíos unibu ñuiquin ësaquin cacëxa: "Israelnën rëbúnqui 'aisamaira, parúnpapa cuëbí 'icë masisa, 'aíshbi ca acama 'itsamanëxëshi asérabi Nucën Papa Diosnan 'inux iéti 'icën.

²⁸ Anúan usaquin 'ati nëtë ucëbëtan ca Nucën 'Ibu Diošan ènë menuxun unin 'acë ñucamä istancëxun bënëñquinshi camabi aín quiásabi oquin 'ati 'icën".

²⁹ Ësairibi ca Isaíasnën cuënëo bana quia:

Nucën 'Ibu Dios, ax 'Apura 'ixun, Israelnën rëbúnquicama aín raíri iémicëma 'ain cananuna Sodoma 'imainun Gomorra anu 'icë unicama 'iásaribiti camáxbi 'áma 'itsían.

Judíos unicamaxa Jesucristomi catamëcëma bana

³⁰ ¿Usa 'ain caranuna uisai quiti 'ain? Cananuna quiti 'ain, judíosma unibunën ca, judíos unibu ca usai 'iti 'icë quicë bana 'unáncëma 'ixun Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isnun a bana 'ati sinánma 'icën. Sinánma 'icëbi ca aín 'uchacama tërénun Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isia.

³¹ Judíosma unibu usa 'aínbi ca, judíos unibunëx ca aín nuitu upí 'icë quixuan Nucën Papa Diosan isnun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'aquinbi a banacama quicësabi oquiinra 'acëma 'icën.

³² Nucën Papa Diosan ca aín cuëëncësabi oquin 'anun 'ë 'a quinti 'icë quixun sinani ami catamëquinma —'ënbi ñu upí 'aia ca 'ë upí isia — quixun sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan atu upí isáma 'icën. Judíos unibunën ca —Nucën Papa Diosan ca Cristo ènë menu xuti 'icë —quixun 'unánquinbi —ami catamëtishi ca unicama Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti 'icë quixun sinántisama tanxa. Bain cuanía uni bai nëbëtsi racácë maxáxmi tatíqui chacácë usaribi ca usa uni 'icën. A maxáxsa ca Cristo 'icën. Judíos unicamax Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti 'aíshbi ca Cristomi sinántisama tancë cupí ax cuëëncësabi oi 'ima.

³³ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca maxax ñuicësa oquin Cristo ñui èsai quia:

Camina 'unánti 'ain, 'en cana Sión cacë ëmanua, maxax achúshi 'inun mëníoin. Ami ca uni raírinëx tatíquianan maxax cha 'ain chacati nipacëti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami catamëcë unicaman 'unánti 'icën, an ca asérabi ax quicësabi oquin atu 'aquinia quixun.

10

¹ 'En xucéantu, èsaquin cana mitsu cain, Israel uni judíos unicama Cristomi catamëtia ainan 'inun iémiti cuëënquin cana Nucën Papa Dios ñucáxunin.

2 Cana mitsu cain, atun ca asérabi Nucën Papa Dios cuëénmisa tania. Usa 'ixunbi ca uisoquin cara atun a cuëénmiti 'icë quixun 'unaníma.

3 Uisai cara unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icë quixun ca 'unánma 'icën. —'Enbi Moisésnën cuënéo bana quicësabi oquin 'acë cupíshi ca an 'en nuitu upí isia —quixun sinani ca Nucën Papa Dios cuëencësabi oi Cristomi catamëti sinántisama tanxa.

4 Cristonëxa ucëbëtan judíos unibunën asérabi ami catamëti 'unánun quixun ca Nucën Papa Diosan aín bana Moisés cuënëomiacëxa. Ui unicamax cara Cristomi catamëtia a ca Nucën Papa Diosan upí isanan ainan 'imia quixuan 'unánun ca a bana judíos unibu 'ináncëxa. Usa 'aínbi ca ax ucëbë judíos unicama ami sinántisama tanxa.

5 An usai ca uni 'iti 'icë quicë bana 'acë cupí Nucën Papa Diosan a 'uchañuma isti sináncë uni, a ñuiquin ca Moisésnën ésaquin cuënëocëxa: “Nucën Papa Diosbë upí 'inux Moisésnën cuënéo bana quicësabi oi 'iti sináncë unin ca asérabi a banacama quicësabi oquin 'ati 'icën”.

6 Usa 'aínbi ca unin ami catamëtia ca Nucën Papa Diosan uni upí isia quixun 'unánan Cristo ca uti 'icë quixun 'unánun aín bana cuënéo ésaí quia: “Min nuitu mëu sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara naínu cuanti 'ic?” Cristo ènè nëtënu bënx.

7 Ésairibi ca quia: “Min nuitu mëu sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara anua uni bamacë 'icë anu cuanti 'ic?” anua Cristo bënx.

8 Usai quianan ca ésaíribi quia: “A bana Cristo ñui quicë, a ñuia camina cuatin. A ñui camina banain. Min nuitu mëu camina a bana sinanin”.

Usai quicë 'imainun cananuna nunribi Cristomi catamëti ñuia quicë bana unicama ñuixunin.

⁹ A bana ca ësai quia:

—Jesús ca 'ën 'Ibu 'icë —quianan bamacëbi ca Nucën Papa Diosan a baísquimiacëxa quixun min nuitunën sinania ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mi iémiti 'icën.

¹⁰ Nun nuitu mëu, asérabi ca nun 'ucha térënti 'icë quixun sinani Jesucristomi catamëtia, ca Nucën Papa Diosan nun 'ucha térënquin nu upí isia. Usoquin an iscëxnu —Jesucristo ax ca asérabi 'ën 'Ibu 'icë —quia ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iémia.

¹¹ Cristo ñuiquian Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësairibi quia: “Axa ami catamëcë unicaman ca, an ca ax quicësabi oquin 'ë 'aquinia quixun 'unania”.

¹² Judíos unicama 'imainun judíosma unicamaribi 'imainun uisa uni cara, axbi ca Cristomi catamëti ainan 'ia. Cristo ax ca camabi uni aña ami catamëcë aín 'Ibu 'icën. Usa 'ixun ca an ñucáce unicama upí oquin 'aquinan ax cuëñcësamaira oquin ñu 'inania.

¹³ Nucën 'Ibu Diosan bana cuënëo ca quia: “Uin cara an iéminun ñucatia a ca Nucën 'Ibu Diosan ainan 'inun iémiti 'icën”.

¹⁴ ¿Usa 'aínbi cara an Nucën 'Ibu Diosan ca a iémiti 'icë quixun sináncëma unin a ñucáti 'ic? Ca ñucátila 'icën. ¿Uisaxun cara uni itsin ñuia cuacëma 'ixun, Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë iémiti 'icë quixun sinánti 'ic? Ca sinántima 'icën. ¿Uisaxun cara uni itsin ñuixuncëxunma cuati 'ic? Ca cuatima 'icën.

¹⁵ ¿Uisaxun cara unin uni itsin xucëma 'ixun uni raíri bana ñuixunti 'ic? Ca 'atima 'icën. An aín

bana ñuixuncë unicama ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ésai quia: “Ën unibunëxa upí bana, –Nucën Papa Diosan ca aín 'ucha térénquin abëa upí 'inun uni 'imia –quicë, a ñui aia unin iscëx ca upíira upí 'icëñ”.

¹⁶ A bana cuënëo 'aínbi ca camabi uníinra a bana sináncëma 'icëñ. Ésai ca Isaíasnën cuënëo bana quia: “Camabi uniínrama, 'itsama unínshi ca nun ñuixuncë bana cuaquin –ca asérabi 'icë –quixun sinania”.

¹⁷ Usa 'ain cananuna 'unanin, uni itsían Cristo sinánquin aín bana ñuixuncëxun ca unin cuatia. Cuaquin ca –a banax ca asérabi 'icë –quixun 'unani Cristomi catamëtia.

¹⁸ Unicaman cara a bana cuaxa quixun cana sinanin. Camaxunbi ca asérabi cuaxa, ésai Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi:

Aín unicamax ca camabi mënuxun bana ñuixuni cuanxa. Usa 'ain ca camabi menu 'icë unicaman a bana ñuixunia cuaxa.

¹⁹ Ësaquinribi cana sinanin, ¿Judíos unicaman cara a bana Cristo ñuicë cuaquin, uisai quicë cara a bana 'icë quixun 'unánma 'ic? 'Unántsinxunbia judíos unicaman a bana cuaisama tania oquin ca Nucën Papa Diosan judíos unibu caquin, Moisés ësaquin cuënëomiacëxa:

Judíosma unibunëxa mitsun aintsima 'icëbi 'ën 'ënan 'imicëbë camina mitsux nutsi nishti 'ain. Mitsúnmì a –sinánñuma ca –quixun ñuicë unicama 'ën 'ënan 'imicëbë camina mitsux 'ëmi nishti 'ain.

²⁰ Nucën Papa Diosan ca –judíosma unibunëx ca 'ëmi sinánti 'icë –quixun 'unánquin Isaías ësaquin cuënëomiacëxa:

Ax 'ëmi sinánma unínbì ca 'ë 'unánxa. 'Ënan 'inuxuan an 'ë ñucáma unibi cana 'ëmi cataménun sinánmian.

²¹ Usai judíosma unibu ñui quianan ca Isaías judíos unibu ñuiribi ésai quiacëxa, Nucën Papa Dios quicësabi oi: 'Ën bana cuaisama tanan 'ëmi sinántisama taniabi cana judíos unibu ënquinma —'ën mitsu 'aquinun camina 'ëmi sinánti 'ai — quixun can. Cacëxbi ca 'ën bana cuaisama tani 'ëmi sinántisama tanxa”.

11

Judíos unicama raíri Nucën Papa Diosnan 'iti

¹ Usa 'ain cana sinanin, ¿judíos unibu cara Nucën Papa Diosan aín bana cuaisama tania oquin éanxa? quixun. Usama ca. 'Ëxribi judío uni, Abrahamnën xutan bëchicë, Benjamín, aín rëbúnqui 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë manuquinma upí oquin sinánxunia. Usa 'ain cana 'unanin, an ca judíos unicama éncëma 'icë quixun.

² Béráma ca Israelnën rëbúnqui judíos unibu ainan 'inun Nucën Papa Diosan caísacëxa. Usaquin 'á 'ixun ca a unicama —'ën unima ca —quiaz ami manúcëma 'icën. Nucën Papa Diosan bana cuënëo isquin camina 'unanin, Nucën Papa Diosbë banai ca Elías Israel unibumi manani ésai quiacëxa:

³ “'Ën 'Ibu Dios, axa mimi sináncëma unicaman ca an min bana ñuixuncë unicama cëñuaxa. Cëñuanan ca mi rabbitisama tanquin anuxun mi rabiquin ñuina xaroti acamaribi masóxa. 'Ëishi ca 'acëma 'icën. Usa 'ixunbi ca 'ëribi 'aisa tania”.

⁴ Usaquieran cacëxunbi ca Nucën Papa Diosan Elías cacëxa: “Mishima, siete mil uníxribi ca 'ën

bérúancëx 'ëmi sinania. Baal ax isa dios 'icë quixuan uni raírinën rabíabi ca atun a rabicëma 'icë" — quixun.

⁵ Usaíá béráma uni 'iásaribiti ca béríribi judíos unicama aín patsan Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aínbì raírinëx ainan 'inúan caíscë 'aish Nucën Papa Diosmi sinania.

⁶ A caíscëcama a ca atun ñu upí 'acë cupíma, nuibaquinshi Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísaxa. Atun ñu 'acë cupíma ainan 'inun caíscë 'aish ca acamax nuibaquinshia an caíscë 'itsíanza.

⁷ Usa 'ain ca ésai 'iasha: Judíos unibunëxa abë upí 'iisa taníbi ax quicësabi oi 'i Jesucristomi catamëcëma 'aish abë upíma 'aínbì ca raírinëxëshi Nucën Papa Diosan sinánmicëx Jesucristomi catamëcë 'aish abë upí 'ia. Judíos unicama aín patsanëxa ami sinántisama tania oquin ca Nucën Papa Diosan atux cuëëncësa oía 'inun éanxa.

⁸ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ésai quicësabi oi ca 'iasha: "Usa unicamax ca usabia 'inun éncë 'aish Nucën Papa Diosmi sinaníma. An 'acë ñu isquinbi uisafíra cara aín cushi 'icë quixun sináncëma 'aish ca bëxuñu unisa 'icën. Aín pabitan aín bana cuakinbi a bana quicësa oquin 'aisama tancë 'aish ca pabë unisa 'icën, Nucën Papa Diosan usaíá 'inun éncësabi oi. Bérí nëtënbì ca usai 'ia".

⁹ A banacama quicësaribi oquin ca Davitan usa unicama ñuiquin énë bana cuënëocëxa:

A unicama ca Nucën Papa Diosan ratuquinshi castícanuxun 'aia. Usa 'aish ca ñuina, trampalu —énë ñun ca 'ë maputi 'icë —quixun 'unanimaishi atsíncësaribi 'inun castícancë 'iti 'icën. Uisaíbi cana 'itima 'ai quixun

sinani bëtsi unin pi unun quixun camicëx cuëënibi ca usai 'iti 'icën. Usai atux 'iti cana cuëënин.

10 Bëxuñu unin ca aín bëru upíma 'ixun uinu cara cuania quixun 'unaníma. Usaribiti ca uni catúbucë ax aín caxu 'aisama 'ain téméraia. Usaribitia a unicama 'iti cana cuëënин.
Usaquin ca Davitan cuëënëocëxa.

Judíosma unicama Nucën Papa Diosnan 'iti

11 Usa 'ain cana sinanin, ¿aín 'ucha cupí cara Nucën Papa Diosan judíos unicamaira xënibua 'aínbia aín unima 'inun éanxa? —quixun. Usama ca. Judíos unibu ami sináncëma 'ain ca Nucën Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia. Judíosma unibunëxa 'ëmi sinania isi ca judíos uniburibi usaribiti 'ëmi sinánti 'icë quixun sinánquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia.

12 Judíos unicamaxa Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judíosma unicamax Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. A isi ca Nucën Papa Dios cuëënia. Usai cuëëncësamaira oi ca judíos uniburibi asérabi Cristomi catamëtia isi cuëënti 'icën.

13 Anu 'icë judíosma unicama, cana mitsu cain, 'ën judíosma unicama aín bana ñuixunun Jesucristonën cacë 'ixun cana usaquin chiquíshquinma cuëënquin 'ain.

14 'En bana ñuixuncëxun judíosma unibunën cutatia isía 'ën aintsi judíos unicamaxribi Cristomi catamëti iëti cana cuëënин.

15 Judíos unibunëx Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judíosma unibu

Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'aínbi ca judíos unicamaxribi Cristomi catamëcë 'aish, uni bamacë 'aíshbi baísquicësa 'ain, Nucën Papa Dios cuëeinra cuëenti 'icën.

16 Judíos unibunën ca aín ñu 'apácë an pain tancëma aín bimi anuxun a rabiti xubunu buáncëxa, Nucën Papa Diosan camabi aín bimi upí isnun quixun. Usaribi ca i aín tapun upí 'aish camabi aín pëñáncamaribi upí 'ia. Usa ñu sinánquin cananuna 'unanin, judíos uni bëtsix bëtsíxa Nucën Papa Diosmi sináncë 'ain ca atúxa 'icësaribiti judíos unicama camáxbi Cristomi catamëtia Nucën Papa Diosan upí isti 'icën.

17 Ësa ca. I aín pëñan achúshi tëatancëxun bëtsi i aín pëñan anu téacë anubi tacáshcacëx ca a i aín tapúnuaxa aín baca cuancë cupí aín pëñánsabi 'inun coti 'icën. Usaribi camina mitsux 'ain. Judíos unicama Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'aíshbi Cristomi catamëisama tancë 'aish ca i pëñan téacësa 'icën. Usa 'imainun camina mitsux judíosma uni 'aíshbi Cristomi catamëcë 'aish bëtsi i aín pëñan anua téacë anu tacáshcacësa 'ain.

18 Usa 'aíshbi camina rabiti —'ëx cana judíos unicamasamaira 'ai —qui cérútima 'ain. Camina sinánti 'ain, aín tapúnmi cushicë cupí ca in pëñan cania. Usaribiti cana 'ëx judíosma 'aíshbi, judíos unibu cupí, Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ain.

19 Usa 'aínbi sapi camina ësaquin sinanin, —judíos unima 'aíshbi 'ëx ainan 'inun ca Nucën Papa Diosan judíos unibu ainanma 'inun èanxa —quixun.

20 Usa ca. Usa 'aínbi camina 'unánti 'ain, Jesucristomi catamëcëma cupí ca judíos unibu

ainanma 'ia. Mitsux ami catamëcë cupíshi camina ainan 'ain. Usa 'ain camina —'ëx cana judíos unibusamaira 'ai —quiax cérútima 'ain. Judíos unibu 'icésaribiti Jesucristomi catamëcëma 'itin rabanan camina bérúancati 'ain.

²¹ Camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ainan 'inun caísa 'ixunbi judíos unibu ami catamëtiama aín 'ucha térëncëma 'ixun judíosma unibu 'aíshmi mitsux ami catamëcëxunma mitsun 'ucharibi térëntima 'icën.

²² Usa 'ain camina 'unánti 'ain, ax upí 'ixun ca Nucën Papa Diosan unicama nuibaquin upí 'imianan axa aín 'ucha éni ami catamëcëma uni uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Usa 'ixun ca mitsúxmi a éníma ax quicësabi oquin 'ai, ami catamëtia oquin nuibaquin 'aquinia. Usai mitsux 'icésabi camina 'iti 'ain. Usai 'ima camina mitsúxribi judíos unibu 'icésaribiti ainanma 'iti 'ain.

²³ Aín raracama 'iásaribiti ami sinántisama taníbia ami sinanatia ca Nucën Papa Diosan asérabi aín uni 'inun judíos uniburibi 'imiti 'icën, judíosma unibu 'imicësaribi oquin.

²⁴ Mitsux judíosma uni 'aish aín unima 'iá 'icëbi ainan 'inun 'imicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísa judíos unicama, amia catamëtia, ainan 'inun 'imiti 'icën, i pëñan tëacë 'icëbi amiribishi aín raranu tacáshcatëcëncësa 'inun. Usa 'ain ca i itsi tëaxun, bëtsi inu tacáshcacësamaira 'inun, aín pëñánbi aín raranu tacáshcatëcëncëx asérabi upíira 'iti 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíos unibu ainan 'itëcënun 'imiti 'icën.

Asérabia judíos unicama Jesucristomi catamëti bana

25 'En xucéantu, mitsux judíosma uni 'ixun –nux cananuna judíos unían 'acësamaira oquin Cristomi cataméquin Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmiti ñu 'unáncë 'ai –qui rabíaxma 'inun quixun cana ésaquin unin 'unáncëma ñu a ñuiquin mitsu cain: Judíosma unibu uicama cara Cristomi catamëti 'icë acamax pain ami catamëtamainun ca Nucën Papa Diosan judíos unicama aín patsan Jesucristomi catamëcëma 'aish usabi 'inun éanxa.

26 Judíosma unibu ami catamëcëbë ca judíos unibunëxribi ami catamëti 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuënéo èsai quicësabi oi:

An unicama asérabi Nucën Papa Diosnan 'inun iémiti ax ca Síónu 'icë judíos unicama achúshi 'iti 'icën. An ca Jacobnën rëbúnqui judíos unicama ami catamëcëxun atun 'ucha térénquin atun nuitu upí 'imiti 'icën.

27 'Emi catamëtia 'en atun 'uchacama térénçëx ca judíos unibu asérabi 'énan 'iti 'icën, 'en cásabi oi.

28 Nucën Papa Diosan ca unicamax Cristomi catamëtia ainan 'imiti 'icë quixun sinántisama tancë 'aish ca judíos unibunëx ami nishcësa 'icën, mitsux painmi judíosma uni 'aíshbi ainan 'itámainun. Usa 'aínbì ca Nucën Papa Diosan atun rara –mitsun rëbúnqui ca 'énan 'iti 'icë –quixun cá 'ixun a bana manuquinma judíos unibu nuibatia.

29 Béráma judíos unibu –'énan ca mitsu 'imainun mitsun rëbúnqui 'iti 'icë –quixun Nucën Papa Diosan cá 'ain ca a banacama usabi 'iti 'icën. Nucën Papa Diosan ca –mitsux camina 'énan 'iti 'ai –quitancëxun bëtsioquin sinántëcëníma.

30 Mitsux judíosma unibu 'ixun aín bana 'unanima camina Nucën Papa Dios cuëëncësoi 'iáma 'ain.

Usai 'iáma 'icëbi ca judíos unibu ami sinántisama tancë 'ain Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiaxa.

³¹ Judíos unima 'aíshmi ainanma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiaxa. Usaribi oquin ca judíos unicama ami sinántisama tania ainanma 'aíshbi ami sinania Nucën Papa Diosan ainan 'imiti 'icën.

³² Judíos unibu ainan 'inun caísa 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan judíos unibu 'icësaribitia ami catamëtiama judíosma uniburibi ainanma isia. Usaquin 'aquinbi ca an nuibaquin camabi uni Cristomi catamëtía ainan 'inun 'imia.

³³ Uiti cushiira cara aín sinan 'icë quixun cananuna 'unántima 'ain. An ca camabi ñu 'unania. An 'unáncëma ñu ca 'áma 'icën. Uisaira 'ixun cara usoquin ñu 'aia quixun cananuna 'unaniman.

³⁴ Ésai ca aín bana cuënëo quia: "Uinu 'icë uníbi ca Nucën 'Ibu Diosan sinan 'unaníma. Uínbì ca Nucën 'Ibu Dios —esaquin camina 'ati 'ai —quixun 'unánmima".

³⁵⁻³⁶ Nucën 'Ibu Diosan ca camabi ñu ainan 'iti oquin uniocëxa. Usa 'ain ca aín bana cuënëo ésaibiri quia: "¿An aribi 'inánun quixun sinánquin cara unin Nucën 'Ibu Dios ñu 'inánti 'ic? Ca 'inántima 'icën". A ca aín unicaman xénibua 'aínbi rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

12

*Aín unicamaxa asérabi Nucën Papa Dios
'inanmëcë 'iti bana*

¹ Usa 'ain cana ésaquin mitsu cain, 'ën xucéantu. Nucën Papa Diosan mitsu nuibaquin ainan 'inun caíscë 'ixun camina 'atima ñu 'aquinma asérabi

ax cuëëncësabi oquinshi 'anan, ainanshi 'iti 'ain.
Mitsúxmi usa 'iti ca Nucën Papa Dios cuëënia.

² An ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicamäñ
sináncësa oquin camina sinántima 'ain. Usaquin
sinánquinma camina sinanaquin uisairaimi upí 'iti
cara Nucën Papa Dios cuëënia, usai 'iti 'unánan an
'aquincëx usai 'iti 'ain.

³ Cristo ñuiquin aín bana unicama ñuixunun
Nucën Papa Diosan caíscë 'ixun cana mitsu cain,
camabi unia Cristomi cushicë 'inun 'aquinun
mitsu caíscë 'ixun camina ui unínbì —'ëx cana bëtsi
unibëtan sénénmaira 'iti 'ai —quixun sinántima
'ain. Uisa cara Nucën Papa Diosan mi 'imia, usa
'ixun camina —usaishi cana 'iti 'ai —quixun sinánti
'ain. Sinánñu 'ixun camina rabíquinma —Nucën
Papa Diosan a 'anun 'ë 'ináncëxuинши cana ñu 'ai —
quixun sinánti 'ain.

⁴ Ënëx ca ësa 'icën. Unix ca aín taë, aín mëcën,
aín xo, aín bëru, aín pabí acamax 'itsa 'aínbi achúshi
unishi 'icën. Unix ca aín taën nitsia, aín mëcën
anun ca ñu mëëia, aín bëru anun ca isia. Camabi
unin nami ca anúan an bëtsi bëtsi ñu 'ati 'icën.

⁵ Usaribiti cananuna nux 'itsa 'aíshbi camáxbi
Cristonan 'aish ax nubë 'ain achúshi unisa 'ain. An
'amicëxuan bëtsi bëtsi unin bana ñuixunmainun ca
raírinëñ bëtsi bëtsi ñu 'aia. Usoquin bëtsi bëtsi ñu
'aíbi cananuna camáxbi Cristonan 'aish achúshisa
'ain.

⁶ Nucën Papa Diosan nu bëtsi bëtsi ñu 'anun
caíscë 'ixun cananuna an 'imicësabi oquin upí
oquin 'ati 'ain, usoquin nun 'ati ca Nucën Papa
Dios cuëënia quixun 'unánquin. An aín bana
ñuixunun caíscë 'ixun cananuna an sinánmicësabi
oquin aín bana unicama upí oquin ñuixunti 'ain.

7 Nun uni raíri 'aquinun an 'imicë 'ixun cananuna upí oquin 'a quinti 'ain. Aín bana unicama 'unánminun an 'imicë 'ixun cananuna upí oquin unicama 'unánmiti 'ain.

8 Axa upí 'inun uni raíri 'ësënun quixun Nucëñ Papa Diosan 'imicë 'ixun cananuna upí oquin 'ësëti 'ain. Nun uni raíri ñu 'inánun quixun 'imicë 'ixun cananuna unin nu rabinun quixun sinánquinma cuéenquinshi 'inánti 'ain. Nux unin cushi 'inun 'imicë 'ixun cananuna nun unicama upí 'inun upí oquin bérúanti 'ain. Usoquin 'anun Nucëñ Papa Diosan 'imicë 'ixun cananuna uni 'aquinsa 'icë cuéenquin upí oquin 'a quinti 'ain.

Usai Jesucristomi catamëcë uni iti bana

9 Mitsux asérabi Jesucristomi catamëcë uni 'aish camina paránanima asérabi bëtsibë nuibananti 'ain. Ñu 'atima 'ati cuéenquinma usa ñu timai camina Nucëñ Papa Dios cuéencësabi oíshi 'iti 'ain.

10 Camina bëtsibë bëtsibë 'a quianani nuibananti 'ain, mitsun xucénbë 'icësaribiti. Asamaira 'iisa tanquin 'atimoquinma camina bëtsi uni isquin upí oquin 'a quinti 'ain.

11 Nucëñ 'Ibu Jesucristo cuéencësabi oquin 'aquin camina énquinma, chiquíshquinma cuéenquin upí oquin 'ati 'ain.

12 Nucëñ Papa Diosan ca ax quicësabi oquin mitsu 'a quianan abë 'inun mitsu 'imiti 'icë quixun sinani camina chuáma taní cuéeni bucuti 'ain. Téméraibi camina masá nuituti bénétima 'ain. Énima camina Nucëñ Papa Diosbë banati 'ain.

13 Axa Cristomi catamëcë uni ñuñuma 'aish 'aquinsa 'icë camina min ñu raíri 'inánti 'ain.

'Inánan camina axa min xubunu bëbacë uniribi pimianan anua 'uxtiribi 'inánti 'ain.

¹⁴ Axa mitsumi nishcë uni a camina ami nishquinma axribi upí 'inúan 'aquinun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. Ami nishquin a 'atimonun quixun caquinma camina axa upí 'inúan 'aquinun Nucën Papa Dios a uni ñucáxunti 'ain.

¹⁵ Axa chuámarua 'aish cuëëncë uni abë camina cuéënti 'ain. Axa masá nuituti incë uni a camina abë masá nuituquin nuibati 'ain.

¹⁶ Camina bëtsibë bëtsibë nishananíma nuibananishi upiti banati 'ain. Usai 'i camina cérúananima, axa uni itsibëtan sënénmara unibë upí 'aish abë upiti banati 'ain. Rabíquin camina —'en cana uni itsin 'acësamaira oquin ñu 'unarin —quixun sinántima 'ain.

¹⁷ An paían mimi nishquin 'atimocëxunbi camina uisa uni cara, abi mixribi ami nishquin aribi cupitima 'ain. Mitsun camina usa ñu 'ati ca upí 'icë quixuan camabi unin 'unáncë a ñucamaishi 'ati 'ain.

¹⁸ Mitsux camina ax paían mimi nishcëxma uni raírimi nishtima 'ain. Usa 'aish camina atúxa mitsumi nishcëxbi mitsux abë nishanantima 'ain.

¹⁹ 'En xucéantu, axa mimi nishcë uni camina mitsúnribi cupitima 'ain, ésaía Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicë cupí: "Uix cara 'uchaia a cana 'ënbi usaribi oquin cupiti 'ain". Usa 'ain camina unin mitsu 'atimocëxunbi, Nucën Papa Diosainshi ca cupiti 'icë quixun sinánti 'ain.

²⁰ Mitsun a cupiima camina ënë bana cuënëo ésaí quicësabi oi 'iti 'ain: "Axa mimi nishcë uni 'acëñuma 'icë camina pití 'inánti 'ain. Shimaia camina 'unpax 'inánti 'ain. Usaquinmi 'acëxun ca

ax mimi nishtancëxbi rabini sinanaquin upí oquin sinánti 'icën".

²¹ Mitsúxribi 'uchatin rabanan camina mitsu unin 'atimocëxunbi usaribi oquin cupitima 'ain. Usoquinmi nuibacëx ca ax sinanati 'icën.

13

¹ Camabi 'apux ca Nucën Papa Diosan 'imicë 'icën. An 'imicëma 'apu ca 'áima 'icën. Usa 'ain camina mitsun 'apucaman bana cuati 'ain.

² Usa 'ain ca an aín 'apu quicësa oquin 'acëma uni an Nucën Papa Dios quicësa oquinribi 'aima. Usai 'icë uni ax ca Nucën Papa Diosan bana 'imainun aín 'apúnribi cacësa oquin 'acëma cupí axbi 'uchai castícancë 'iti 'icën.

³ An ñu upí 'acë uni ax ca aín 'apumi racuëtima. An ñu 'atima 'acë uni ax cuni ca aín 'apumi racuëtia, 'ë cara uisoti 'icë quixun sinani. 'Apucaman ca an ñu upí 'acë unicama upíoa. Usa 'ain camina mitsux 'apucamami racuécëma 'iisa tanquin ñu upíshi 'ati 'ain.

⁴ Nucën Papa Diosan ca 'apucaman camabi uníxa upiti bucunuan an ñu 'atima 'acë unicama, uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'anun mëníocëxa. Usa 'aínbi camina ñu 'atima 'acë 'aish 'apumi racuëti 'ain, uisa cara mi oti 'icë quixun sinani. Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca 'apucaman an ñu 'atima 'acë unicama uisa cara oti 'icë usoquin 'aia.

⁵ Usa 'ain camina 'apucaman bana cuati 'ain. Mitsu castícanti sinanishi ami racuécë cupíma camina mitsux Cristonan 'ixun ax cuëëncësabi oquin mitsun 'apun bana cuati 'ain.

6 Usaribi oquin sinánquin camina 'apu buánmiti curíqui 'inánti 'ain, 'apun méníosabi oquin. Usa 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan méníocëxa.

7 Nucën Papa Dios cuéëncësabi oquin camina 'apu buánmiti curíqui buánmicë 'inun 'inánti 'ain. Mitsun émanu 'icë uniribia 'apun anëcë 'ain camina an cacësabi oquin ñu 'ati 'ain, mitsun émacamaxa upí 'inun. Mitsun cushibë cuébicananquinma camina aín bana cuati 'ain.

8 Uni camina ribíntima 'ain. Usa 'ixun camina a nuibacëma 'aish a ribíncësa 'itin rabanan, uni itsi upí oquinra nuibati 'ain. Asérabi uni nuibacë 'ixun ca unin uni itsi uisabi otima 'icën.

9 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: "Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni camina 'atima 'ain. Unin ñu camina mëcamatima 'ain. Minanma, bëtsi unin ñu minan 'iti camina cuéëntima 'ain". Ësai ënë banacama quicë 'aínbì ca bëtsi banaribi axa quicësa oquinra 'ati ax ësai quia: "Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'a quinti 'ain". Ënë bana quicësa oquin 'aquin camina bëtsi banacamaribi quicësa oquin 'ain.

10 Mitsun aintsicama nuibanan amanu 'icë uniribi nuibacë 'ixun camina uisa unibi 'atimotima 'ain. Usa 'ain camina uni nuibacë 'ixun Nucën Papa Diosan bana camabi quicësabi oquin 'ain.

11 Ësoquinribi camina sinánti 'ain, nux ami catamëtabaquin cananuna —Jesucristo ca utëcënti 'icë —quixun 'unáncën. Usaquin 'unan 'ixun cananuna 'unanin, axa utëcënti nëtë ca 'uramatia quixun. Usa 'ain cananuna unían 'uxnëti pëcaracëbë bësuquin, bari ca uruia quixun sinani

bënëtishi aín ñu mëëti 'ai cuancësaribi oquin, Nucën Papa Diosan a 'anun nu 'ináncë ñu 'ati 'ain.

¹² Jesucristo utécëncëma pan 'ain cananuna imë upí oquin isíma nicësa 'ain. Usa 'aíshbi cananuna ax utécëncëbë abë 'aish xabánu nicësa 'iti 'ain. Usaquin sinani cananuna ñu 'atima 'ati ëni ami cushicë 'aish xabánu nicësa 'iti 'ain.

¹³ Ami cushicë 'aish cananuna upitaxëshi niti 'ain. Paénti, paéanx cuëeni sharáti, uni aín xanuma xanu itsibë 'iti, ñunshínquin ñu 'atima 'ati, cuamianani nishananti, unimi nutsiti, a ñucama ënquin cananuna usa ñu 'atima 'ain.

¹⁴ Usa ñucama ëni camina Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu usai 'inun quixun sinánmicësabi oi 'iti 'ain. Ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni an ñu 'atima 'acësaribi oquin 'ati camina sinántima 'ain.

14

Axa nubë Jesucristomi catamëcë unicama ñuitima bana

¹ Axa Jesucristomi catamëcë unin uisai cara Jesusan uni 'iti 'icë quixun upí oquin 'unáncëma 'icëbi camina mitsubë timétisa tania cuëenquin biti 'ain. Uisai cara Jesusan uni 'iti 'icë qui camina abë cuëbicanántima 'ain.

² Bëtsi bëtsi unin ca uisa ñux cara piti 'icë, a cananuna 'aisa tanquin piti 'ai quixun sinánquin usaquin piia. Bëtsi bëtsi unin ca camabi ñu piti ca asábi 'icë quixun 'unánquinma nami piquinma bëtsi ñuishi piia.

³ An camabi ñu picë unin ca bëtsi unían an picë ñu piamoquin ñuitima 'icën. Usaribi oquin ca an camabi ñu picëma uni an bëtsi unían piia

isquin ñuiquin —min camina ñu 'atima 'ai —quixun caquinma a uníxribi ca Nucën Papa Diosnan 'icë quixun sinánti 'icën.

⁴ Mitsux camina bëtsi unin ñu mëëmicë uni a ñui —an ca 'atima ñu 'aia —quitima 'ain. Aín 'ibúinshi ca 'unánti 'icën, cara upí oquin 'aia, cara upí oquin 'aima quixun. Usaribi oi camina mitsux Nucën 'Ibu Diosan uni itsi ñui, —ñu aisama ca 'aia —quitima 'ain. Aín 'Ibúinshi ca 'unánti 'icën. Nucën 'Ibu Diosan ca aín unicama ax cuëëncësabi oíshia 'inun 'imíti 'icën.

⁵ Ënëx ca ësaribi 'icën. Uni raírinën ca sinánti 'icën, ënë nëtëx ca bëtsi nëtësamaira 'aish anúan unin Nucën Papa Dios rabiti 'icë quixun. Sinánmainun ca uni raírinën —camabi nëtë ca sënën 'icë —quixun sinánti 'icën. Mitsun bëtsi bëtsi oquin sinanibi camina cuëbicantanima 'ain. Micama achúshi achúshinën camina 'ën uisoquin 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënti 'icë quixun sinántancëxun usoquinshi 'ati 'ain.

⁶ Axa Jesucristomi catamëcë unin ca Jesucristoa cuëënun aín 'ati ñucama 'aia. An —ënë nëtëa bëtsi nëtësama 'ain cana anun Nucën Papa Dios rabiti 'ai —quixun sináncë unin ca a nëtëen ami upiti sinánquin a rabia. Bëtsi unin ca —anun Nucën Papa Dios rabiti ca camabi nëtë sënën 'icë quixun sinánquin usaquin rabia. An camabi piti ñu picë unin ca Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin a rabiquin piia. Usaribi oquin ca an bëtsi bëtsi ñu picëma uni anribi bëtsi bëtsi ñuishi piquin Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin rabiquin piia.

⁷ Usa 'aish cananuna nux bamacëma pain 'aish Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ain. 'Ianan cananuna bamatancëxribi ainan 'ain.

8 Usa 'aish cananuna nux bamacëma pain 'aish Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oi 'in. 'Ianan cananuna nux anun bamati nëtë ucëbë ax cuëëncësabi oi abë 'inux bamati 'ain. Nuxnu tsotax 'icësaribiti cananuna bamatancëxribi aín uni 'ain.

9 Aín unicamax bamacëma 'aish 'ianan bamatancëxribi ainan 'inun ca Cristo bamaxbi baísquiacëxa.

10 Anúan ax uti nëtë sënëncëbëtan ca Cristonën uisai caranuna 'ia, uisa ñu caranuna 'a quixun nu isti 'icën. ¿Usa 'ain caramina uisacasquin Nucën Papa Diosan uni itsíxa miisaribi uni 'aínbi, a ñui manánti 'ain? Camina 'itima 'ain. ¿Uisacasquin caramina a ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain.

11 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ésaí quia: Nucën 'Ibu Dios ca quia: 'Ex bamatimoi tsócë 'icë ca camabi nëtënu 'icë unicaman asérabi rabiquin 'ë cati 'icën, mix camina asérabi nun 'Ibu 'ai quixun. Canan ca camabi unían cuanun 'ë rabiquin –mix camina asérabi Dios 'ai –quixun cati 'icën.

12 Usoxun ca Nucën Papa Diosan nu achúshi achúshi uisa ñucama caranuna 'acën, uisai caranuna 'iacën, acama 'unánquin, uisa cara otí 'icë isti 'icën.

Uni 'uchamitima bana

13 Usa 'ain cananuna nux Cristonan 'aish raíri ñui –an ca ñu 'aisama 'aia –quiax manántima 'ain. Usai ami manánquinma camina sinánti 'ain, uni raírinëxa –usa ñu piti ca 'aisama 'icë –quixun sinánxbi 'ën piia isquin anribi pi 'uchatin rabanan cana 'ën a ñu pitima 'ain.

14 Nucën 'Ibu Jesúsnan 'ixun cana 'unanin, camabi piti ñu piti ca asábi 'icë quixun. Usa 'aínbi ca a

uni —Nucën Papa Diosan sinánëx ca a ñux pitima 'icë —quixun sinánquinbi picë 'aish 'uchati 'icën.

¹⁵ Usa 'ain ca axa —'ën usa ñu pi cana 'uchati 'ai —quixun sinánquinbi mitsúnmi 'aia isquin anribi usa ñu pi 'uchacë, ax ca min 'ucha 'iti 'icën. Min a uni nuibacëma 'ixun camina usaquin 'an. Usa 'ain camina mitsun an picëma ñu piquin, anun rabanan Cristo bama 'icëbi, uni 'uchamitima 'ain.

¹⁶ Usa 'ain camina mitsúnmi a ñu piia oquian uni itsin —pitimabi ca a ñu piia —quixun mitsu ñuitin rabanan —pitima ca —quixuan an sináncë ñu a pitima 'ain.

¹⁷ Aín ñu picë cupíma 'imainun aín ñu picëma cupíma ca uni Nucën Papa Diosbë upí 'icën. Aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë cupíshi ca unin Nucën Papa Diosnan 'ixun upí ñu 'anan, bëtsibë nishananíma nuibananan cuëeni upí oquin sinani tsotia.

¹⁸ Usai 'icë unicamax ca Cristo cuëëncësabi oquin 'acë 'aish Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan unínribia iscëx upí 'icën.

¹⁹ Usa uni 'ixun cananuna camáxbia bëtsibë nuibananun uni raíri nuibaquin 'a quinti 'ain. 'Aquianan cananuna Cristomia upiti sinánun bëtsibë bëtsibë sinánmiananti 'ain.

²⁰ Usa 'ain camina a Nucën Papa Diosan ainan 'imicë uni a mitsun ñu picë cupía 'uchanun 'imitima 'ain. Asérabi camabi ñu piti asábi 'aínbì ca, mitsúnmi a ñu piia isía bëtsi uni 'uchati ñu a piti 'aisama 'icën.

²¹ —Usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun sinánquinbi usa ñu 'ai ca uni 'uchanan Cristomi cushicëma 'ia. Usa 'ain camina nami piti, ñu xëati,

uisa ñu 'ati cara, a mitsun 'aia isía uni itsi 'uchati rabanan usa ñu 'atima 'ain. Usaquinmi 'atima ca Nucën Papa Dios cuëënia.

22 A picëma 'ixunbi a piía bëtsi uni 'uchati rabanan camina an picëma ñu pitima 'ain. Usa 'ixunbi camina min –usa ñu piti ca 'uchama 'icë –quixun min 'acësabi oquin sinánti 'ain, usoquin sinánti ca Nucën Papa Diosan iscëx asábi 'icë quixun 'unánquin. Ui unin cara ñu 'aquin, –'en ésa ñu 'ati ca asábi 'icën, 'en ésaquin 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia –quixun 'unania ax ca chuámarua taní cuëënia.

23 Usa 'aínbi ca a uni –ésa ñu 'ati sapi ca Nucën Papa Diosan iscëx asábima 'icë –quixun sinánquinbi a ñu 'ai 'uchaia. Usaribiti ca an ñu piquin –ésa ñu piti sapi ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë –quixun sinánquinbi picë uni ax 'uchaia.

15

Jesucristomi upiti sinánun uni raíri 'aquinti bana

1 Bëtsi bëtsi ñu 'ati ca asábi 'icë quixun nun 'unáncë 'ixunbi cananuna uni itsían, usa ñu 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënima quixun sináncë cupí a ñu 'aisa tanquinbi 'atima 'ain.

2 Cananuna nun 'unáncë unicamabë upí 'ianan axribia upiti Cristomi catamëti ami cushinun 'aquínti 'ain.

3 Usaribi ca Cristo 'iacëxa. Ax cuëëncësa oi 'iti sinanima ca aín Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'iacëxa. Nucën Papa Diosan bana quicësa oía aín Papabë banai Jesucristo èsai quicë ax ca asérabi

'icën: "Mimia 'atimati banaa usaribiti ca unicama 'ëmiribi 'atimati banaxa".

⁴ Cananuna 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca nunribinu a 'unánti oquin aín bana aín unicama cuëñëomiacëxa. Usa 'ain cananuna a banacama cupí 'unánti 'ain, nux Cristomi cushicë 'icë ca téméraquinbi ëníma ami catamënun 'imianan, uisa ñu cara 'icëbëtanbi nu bërúanquin 'aquianan, aín nëtënu abë 'inun Nucën Papa Diosan nu 'imia quixun.

⁵ Nucën Papa Dios, an aín unicama téméraquinbi ëníma ami catamënun 'imianan uisa ñu cara 'icëbëtanbi atu bërúanquin 'aquincë, an Cristo Jesùs cuëëncësabi oquin mitsu bëtsibë nishananíma nuibananquin, bëtsin sináncësaribi oquin sinánun 'a quinti cana cuëënин.

⁶ Usai 'iquinmi mitsun, camáxbi cuëënquin bëtsin sináncësa oquin sinánquin Nucën Papa Dios, Nucën 'Ibu Jesucristonën Papa, a rabiti cana cuëënин.

Judíosma unicaman Jesucristomi catamëti bana cua

⁷ Cristonën nu ainan 'inun bicë 'ixun cananuna a sinánquin nunribi axa ami catamëcë raíri uniribi nubë timëtisa tania biti 'ain. Usaquin nun 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia.

⁸ 'En cana mitsu cain, Cristo ax ca Nucën Papa Diosan atun raracama cásabi oquin ënë menu judíos unibu 'aquini uacëxa, judíos unicaman Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia quixun 'unánun.

⁹ Judíos unibushima, judíosma unibunënribi Nucën Papa Diosan ca nu nuibaquin 'aquinia quixun 'unánquin a rabinun ca Cristo uacëxa.

Judíosma unibunën ca a rabiti 'icë quixun ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënéo èsai quia:

Judíosma unibubëtan cana mi rabiti 'ain. Mi rabi cana cantati 'ain.

10 Èsairibi ca quia:

Judíosma unibu 'aíshbi camina mitsux judíos unibubë Nucën Papa Dios rabi cuëénti 'ain.

11 Èsairibi ca quia:

Mitsux judíosma unibu 'ixunbi camina Nucën 'Ibu Dios rabiti 'ain. Camabi menu 'icë unicama ca –mix camina cushiira 'ai –quixun caquin a rabiti 'icën.

12 Nucën Papa Diosan bana Isaásnënribi cuënéo ca èsai quia:

Davitan papa, Isaí cacë, aín rëbúnquin achúshi uax ca 'Apu 'aish judíosma unibunën 'Apuribi 'iti 'icën. An ca nu 'a quinti 'icë quixun sinani ca judíosma unibunëx ami catamëti 'icën.

13 Nucën Papa Diosan ca nu 'unánmia, an ca nu 'a quianan nux xëníbua 'aínbì abë 'itioquin nu 'imia quixun. An mitsu ami catamëti cuëéni chuámarua 'aish bucunun 'imiti cana cuëénin. Mitsux usai 'iquin camina aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Nucën Papa Diosan ca asérabi ax quicësabi oquin 'aia quixun upí oquin 'unánti 'ain.

14 'En xucéantu, 'en cana 'unánin, mitsun camina bëtsibë bëtsibë nuibanani 'a quiananquin Nucën Papa Diosan bana Cristonën ñuicë a upí oquin 'unánin. 'Unánan camina ami cushicë 'inux raíri unibë 'eséanánti 'unánin.

15 Usai camina mitsux 'i quixun 'unánquinbi cana mitsúxmi manúti rabanan ñuicë a upí oquin

mitsu cuënëoxunin. Nucën Papa Diosan ca 'ë nuibaquin,

16 aín bana judíosma unibu ñuixunun quixun 'ë cacëxa. Nucën Papa Diosan ca axa Jesucristomi catamëcë unicama ainan 'inun iémia quixun judíosma uniburibi 'unánminun ca an 'ë 'imiacëxa. Nucën Papa Diosan 'ë usaquin 'anun casabi oquin cana judíosma unicama, mitsuribi a bana ñuixunin, aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxunmi upiti ami catamëquin a rabinun.

17 Cristo Jesúsnën cushiocëxun cana Nucën Papa Diosan casabi oquin judíosma unibu bana ñuixuan quixun sinani cana cuëénin.

18 Judíosma unibunën Nucën Papa Diosan bana cuati ami catamënen ca Cristonën 'ë a banacama ñuixunun 'aquieranxa. An usaquin 'acë ñucamaishi cana unicama ñuixunin. 'È cushioquin ca Cristonën aín cushínbì 'en judíosma unibu upí oquin bana ñuixuanan atun aín cushi 'unánun uni itsin 'acëma ñuribi 'anun 'ë 'imiaxa.

19 Aín Bëru Ñunshin Upía 'ëbë 'ain usaquin 'anan cana Jerusaléñuxun 'atancëxun anuaxbi cuanquin bëtsi bëtsi me 'abiani cuantancëx cuainacëtancëx Ilírico cacë me, anu bëbaquin, camabi menu 'icë unicama Cristo ñuiquin bana ñuixunquin sënéon.

20 A nëtënuixuan uinu 'icë unínbì Cristo ñuiquin ñuixuncëma, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin. Uni raírinëan ñuixuncë uni a ñuixuntëcënquinma, anuxuan unin Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncëma nëtë, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin,

21 Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oía ésaí 'inun:

An Cristo ñuiquin bana ñuixunia cuacëma unibunëx

ca ami sinánti 'icën. An a ñuicë bana cuacëma unibunën ca a bana cuati 'icën.

Romanu cuantia Pablonën sinan

22 Usaquin an Cristo ñuicë bana cuacëma unibunën cuanun bëtsi bëtsi menu bana ñuixuni cuancë cupí cana mitsu isi cuanti sinanibi cuancëma pain 'ain.

23 Cuanxunma cana anu 'ëx cuancë nêtëcamanuxun bana ñuixunquin sënéon. 'Itsa baritian cana mitsu isi cuainsa tan.

24 Usa 'ain cana bërí cuanti sinanin. Cuanx 'itsama nêtëishi mitsubë 'iquiani España nêtënu mitsúnmi 'ë 'aquinmainun cuanti cana sinanin.

25 Jerusalénu pan cana axa Jesucristomi catamëcë unicama 'inánti curíqui buani cuanin.

26 A curíqui ca Macedonia 'imainun Acaya nêtënuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicaman Jerusalénu 'icë ñuñuma unicama a buánmiti timëaxa.

27 Judíos unibunën ñuixuncë cupí ca judíosma unibunën Nucën Papa Diosan bana cuacëxa. Usa 'ain ca judíosma unibunën judíos unibu 'a quinti asábi 'icën. Usaquin sinani cuëénquin ca ñuñuma 'aísha ax Jerusalénuax Jesucristomi catamëcë unicaman binun buánmiti atun curíqui mësú 'inánxa.

28 A curíquicama buánquin Jerusalénu 'icë unibu 'inánbiani España nêtënu cuanquin cana mitsu isbianti 'ain.

29 Cana 'unanin, 'ëx mitsubë 'ain ca Cristonën cushionquin ami sinani cuëénun nu 'imiti 'icën.

30 'En xucéantu, 'ëx 'icësaribitimi mitsux Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ianan aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë 'aish 'ëbë nuibanancë 'icë cana mitsu cain, Cristomi catamëcëma 'ianan Nucën Papa

Diosan bana cuacëma 'aish ca 'itsa uni 'ëmi nishia. Usa 'ain camina asérabi ami cushimaçë 'ixun 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

³¹ Uisabi 'ë oxunma 'anuan Judea nëtënu 'icë axa Jesucristomi catamëcëma unicama sináminun camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. Ñucánan camina 'ën Jerusalénu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama 'inánti buáncë curíquia atun cuëenquin binuan sináminun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

³² Usaquin ñucácëx Nucën Papa Dios cuëencëbë cuanxun mitsu isi cana chuámarua taní cuëenti 'ain. Mitsucëñuan 'ë Jesucristonëñ cushimaçë 'aish cana ami sinani cuëenti 'ain.

³³ Nucën Papa Dios, an aín unicama bënëtíma chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'ixun mitsuribi usaquin 'imiti cana cuëenin. Usai ca 'iti 'icën.

16

*Bëtsi bëtsi uni camina 'ë caxúnti 'ai quixun
Pablonën ca*

¹ Nucën chirabacë, Febe, a ñuiquin cana mitsu Cain, ax ca asérabi aín nuitu upí 'icën. An ca Cencrea émanuxun axa Jesucristomi catamëcë xanucama 'aquianxa.

² Usa 'icë camina mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish bëtsibë bëtsibë 'aquianancësabi oquin Feberibi upí oquin bixun ax cuëencësabi oquin 'aquinti 'ain, an 'itsa xanu 'aquianan 'ëribi 'aquincë cupí.

³ Priscila 'imainun Aquila, an 'ébëtan Cristo Jesús ñuiquin bana ñuixuncë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

⁴ Atun ca, —Pablo 'aquiní sapi cananuna bamati 'ai —quixun 'unánquinbi 'ë bamati 'icëbi 'aquinquin iémiasha. Usaquin 'ë 'acë cupí cana —asábi ca —quixun cain. 'Eínshima ca judíosma unicama a 'én bana ñuixuncë, acamanribi, Priscilabëtan Aquilanën 'ë 'aquincë cupí, —asábi ca —quixun cai cuéënia.

⁵ Axa Jesucristomi catamëcë 'aish Priscila 'imainun Aquilanën xubunu timëcëcamaribi camina bérúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Acama 'imainun camina, 'én nuibacë Epeneto, ax paían Acaya menuax Cristomi catamëcë, aribi bérúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

⁶ María an mitsu 'itsa oquin 'aquincë, aribi camina bérúanxa 'inu 'ë caxunti 'ain.

⁷ Adrónico 'imainun Junias, 'én aintsi rabë, axa 'ëcëñun sipuacë 'icë, a camina bérúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. —Atux ca asérabi upí uni rabë 'icë —quixun ca a Jesucristonën bana ñuixunun caíscë unicaman ñuia. 'Ex Cristomi sináncëma pain 'ain ca atux pain Cristomi sináncëxa.

⁸ Amplias axribi Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish 'én nuibacë 'icë, a camina bérúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

⁹ Urbano an nubëtan Cristo Jesús ñuiquin bana ñuixuncë, a 'imainun Estaquis, 'én nuibacë, aribi camina bérúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

¹⁰ Apeles, camaxunbia asérabi Cristonan 'icë 'unáncancë, a 'imainun Aristóbulonën xubunu 'icëcamaribi camina bérúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

¹¹ 'En aintsi Herodión, a 'imainun Narcisonën xubunu 'icëcama, axa Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë, aribi camina bérúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

12 Trifena 'imainun Trifosa, a xanu rabé Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'ixun téméraquinbi ax cuëëncësabi oquin 'acë, aribi camina bérúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Nucën chirabacë Pérsida, a nun sináncë, anribi téméraquinbi upí oquin Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin ñu 'acë, aribi camina bérúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

13 Rufo, axa asérabi Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oi 'icë uni, a 'imainun aín tita, a 'ënribi titocë, a camina bérúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

14 'Imainun camina Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes 'imainun acamabë 'icëcama axa Jesucristomi catamëcë, acama bérúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

15 'Imainun camina Filólogo, Julia, Nereo 'imainun aín chirabacë, 'imainun Olimpas, 'imainun acamabë 'icëcama axa Jesucristomi catamëcë, acama bérúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

16 Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina bëtsibë bëtsibë nuibanani bérúanx 'inun cananti 'ain. Camabi émanu 'icë axa Cristomi catamëcë unicamax timéxun ca mitsu bérúanxmi 'icánun 'én mitsu canun 'ë caxa.

17 'En xucéantu, cana mitsu cain, bëtsi bëtsi unix Jesucristomi catamëcë 'aish mitsubë timëcë 'ixunbi ca an mitsu banä ñuixuncë unin 'unáñmicësabi oquin 'aima. Usa unin ca uni raíri bëtsibë bëtsibë cuëbicanánmiquin 'atimaquin sinánun 'imia. Usai 'icë uni abë camina nitima 'ain. Abë camina énánanti 'ain.

18 Usa unin ca Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin 'aquinma aín cuëëncësa oquinshi 'aia. Atux ca an Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unáncëma unicamabë upiti banaibi cëmëia.

Usaquin paránquin ca aín bana cuanun uni sinánmia.

¹⁹ Camabi unin ca mitsu, asérabi camina mitsux Jesucristo cuëñcésabi oi 'i quixun 'unania. Usaquin mitsu ñuicania cuati cana cuëënин. Usa 'ain cana mitsúxmi ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'anux upí sinánñu 'iti cuëënин.

²⁰ Usoquin mitsun 'acébëtan ca Nucën Papa Dios, an aín unicama chuámarua 'imiti, an ñunshin 'atimanèn 'apu mitsu ubíotécénxunma 'anun bënénquinshi ñusmamiti 'icën. Nucën 'Ibu Jesucristonén mitsu nuibaquin 'aquincëx mitsux upí 'iti cana cuëënин.

²¹ Timoteo, an 'ébëtan Cristo ñuiquin bana ñuixuncé, abëtan ca Lucio, Jasón, Sosípater, acamax 'en aintsi 'ixun bérúanxmi 'inun mitsu canun quixun 'é caxa.

²² 'Ex Tercio 'ixun Pablonén 'amicëxun énë quirica cuënëoquin cana 'éxribi Jesucristonan 'ixun bérúanxmi 'inun mitsu Cain.

²³ 'Ex cana Gayonén xubunu 'in. Énë xubunu ca axa Jesucristomi catamëcë unicama timëtia. Gayo, anribi Jesucristonan 'ixun ca bérúanxmi 'inun mitsu canun quixun 'é caxa. Erasto, an énë émanu 'icë curíqui anun uni cupíoti a bérúancé uni, a 'imainun nucën xucëن, Cuarto, anribi ca mitsúxmi bérúanx 'inun quixun mitsu canun 'é caxa.

²⁴ Nucën 'Ibu Jesucristonén nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua 'iti cana cuëënин. Usai ca 'iti 'icën.

Pablonén Nucën Papa Dios rabia bana

25 Cananuna Nucën Papa Dios asérabi rabiti 'ain. Mitsux ainan 'aish Jesucristomi catamëtia ca an mitsu upíira upiti ami sinánun mitsu cushioti 'icën. Usoquin ca 'ati 'icë quixun ca aín unicaman mitsu 'unánmiaxa. Ënribi cana usoquin unicama ñuixunin. Ënë mecamá uniocëma pain 'ixun ca Nucën Papa Diosan, usai ca Jesucristo 'iti 'icë quixun sináncëxa. A ñucama unin 'unánma 'aínbi ca bérí Jesucristo ucë cupí unin 'unánti 'icën.

26 Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca aín unicaman, Cristo ca uti 'icë quixun cuënëocëxa. Usai ca 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócé, an mëníocëxa. A bana cuënëo 'icëbi ca uisai quicë cara ax 'icë quixun unin 'unánma 'icën. 'Unánma 'aínbi ca bérí camabi nëtënu 'icë unicaman Cristomi catamëquin aín cuëëncësabi oquin 'anuxun 'unánti 'icën.

27 Nucën Papa Dios, ainshia camabi ñu 'unánçë, axëshi ca Dios 'icën. A cananuna asérabi cuëëñquin nëtëtimoquein rabiti 'ain, nux Jesucristo cupí ainan 'ixun. Usoquin cananuna asérabi 'ati 'ain. Ashi, Pablo.

**Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain
bana**

**New Testament in Cashibo-Cacataibo
(PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cashibo-Cacataibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cashibo-Cacataibo

cbr

Peru

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cashibo-Cacataibo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
c8d73d75-386c-5f5e-a601-116dba3dae9b